

DORACAK

PËR SIGURINË E GAZETARËVE

3HM

Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë

SHKUP, KORRIK 2024

IMPRESUMI

Titulli

Doracak i Sigurisë së Gazetarëve

Autorët

Ivan Breshkovski

Toni Angellovski

Biljana Arsovska

Redaktor

Nikolla Dujovski

Koordinimi

Dragan Sekulovski

Botues

Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë

Projekti

“Forcimi i lirive të medias në Maqedoninë e Veriut”

Përkthimi nga gjuha maqedonase në gjuhën shqipe

Ferikan Iljazi

Dizajni grafik

SHGM

Shtypi

Grafotrade Shkup

Tirazhi

200

Ky publikim është pjesë e projektit rajonal “Forcimi i lirisë së mediave në Maqedoninë e Veriut” i financuar nga Mbretëria e Holandës dhe i implementuar nga Komiteti Hollandez i Helsinkit dhe FreePress Unlimited, në partneritet me Shoqatën e Gazetarëve të Maqedonisë. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura në këtë botim janë tërësisht të autorit(ve). Ato nuk përfaqësojnë domosdoshmërisht pikëpamjet dhe opinionet e Mbretërisë së Holandës, e as të organizatave që zbatojnë projektin apo partnerit të tyre lokal.

Shkup, 2024

PËRMBAJTJA

Shënime hyrëse	6
Shembuj nga praktika – raste karakteristike të sulmeve ndaj gazetarëve dhe punonjësve të medias	8
1. Sulme fizike	8
2. Sulme psikike	9
3. Rreziqe ligjore	9
4. Rreziqe ekonomike	10
Këshilla praktike për sigurinë e gazetarëve	11
Para detyrës	11
Planifikimi dhe vlerësimi i rrezikut	11
Këshilla praktike të sigurisë kur gazetarët punojnë në terren ose në ngjarje të rrezikshme	15
Në terren	17
Ngjarje me rrezik të lartë	17
Ngjarje me rrezik të mesëm	17
Ngjarje me rrezik të ulët	20
Risitë në Kodin Penal lidhur me mbrojtjen e gazetarëve në kryerjen e detyrave të tyre të punës	21
Vepra penale kundër sigurisë fizike të gazetarëve	22
Vrasje (neni 123 i Kodit Penal)	22
Detyrim (neni 139 i KP)	23
Rrezikimi i sigurisë (neni 144 i KP)	23

Pengimi i një zyrtari gjatë kryerjes së një veprimi zyrtar (neni 382 i KP)	23
Lëndim trupor dhe lëndim i rëndë trupor (neni 130 dhe neni 131 i Kodit Penal)	24
Kërcënim i armë të rrezikshme gjatë rrahjes ose grindjes (neni 133 i Kodit Penal)	24
Dhunë (neni 386 i KP)	24
Shkaktimi i urrejtjes, përçarjes dhe intolerancës kombëtare, racore dhe fetare (neni 319 i KP)	25
Kërcënim ndaj sigurisë së gazetarëve në internet	26
Si të njohim dhe si të mbrohem nga kërcënimet ndaj sigurisë së gazetarëve në internet	26
Krimet më të theksuara në internet	28
Përndjekja (neni 144-a i Kodit Penal)	28
Përhapja e materialit racist dhe ksenofobik nëpërmjet një sistemi kompjuterik - Neni 394-g i Kodit Penal	28
Rrezikimi i sigurisë – Neni 144 i KP (seksion i veçantë për kërcënimet në internet) ¹⁷	29
Procedura në rast të kërcënimeve ndaj sigurisë së gazetarëve	30
Ministria e Punëve të Brendshme	31
Prokuroria publike kompetente	32

Prokurorë publikë të ngarkuar për ndjekjen e rasteve lidhur me sigurinë e gazetarëve	32
Koordinimi ndërinstytucional dhe bashkëpunimi me SHGM-në	34
Gazetari si dëshmitar i një krimi	36
Format e presioneve	39
Fyerje, shpifje, presion, kërcënim dhe frikësim	39
Paditë strategjike kundër pjesëmarrjes publike (paditë SLAPP)	41
Ngacmimi në vendin e punës	43
De-përshkallëzimi dhe mekanizmat për zgjidhjen jo të dhunshme të konflikteve	45
Standardet dhe praktikat ndërkombëtare për sigurinë e gazetarëve	47
Dokumente të rëndësishme nga Këshilli i Evropës (KE)	47
Dokumente më të rëndësishme nga Kombet e Bashkuara (OKB)	49
Platforma për lirinë e medias dhe sigurinë e gazetarëve dhe punonjësve të medias	50
SHTOJCA 1: Kontakte të rëndësishme	53
Bibliografia	54
Burimet e internetit	54

SHËNIME HYRËSE

Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë (në tekstin e mëtejme SHGM), duke zbatuar projektin “Forcimi i Lirisë së Medias në Maqedoninë e Veriut”, i mbështetur nga Komiteti Hollandez i Helsinkit dhe FreePressUnlimited, përgatiti Doracakun e ri për Mbrojtjen e Gazetarëve në përputhje me ndryshimet e reja ligjore në Republikën e Maqedonisë së Veriut (në tekstin e mëtejme RMV).

Një shoqëri demokratike dhe liria e medias varen nga njëra-tjetra, me marrëdhënie të shumta që ndërthuren dhe plotësojnë njëra-tjetrën. Në të gjitha marrëdhëniet, siguria është një segment i rëndësishëm, i cili duhet të garantojë mendimin e lirë, lirinë e fjalës, por edhe të përmirësojë kushtet e punës dhe mjedisin në të cilin gazetarët dhe punonjësit e medias kryejnë detyrat e tyre profesionale. Siguria e gazetarëve dhe punonjësve të medias është vetëm një nga parakushtet e shumta që duhet të plotësohet për të ruajtur sundimin e ligjit dhe shteti ka detyrimin të promovojë standarde të larta ndërkombëtare për të mundësuar punën e papenguar të çdo profesionisti që kryen punë publike ose interes të përgjithshëm.

Siguria është gjithmonë në qendër të vëmendjes së institucioneve të ndryshme dhe paraqet një sfidë të fortë si për profesionistët ashtu edhe për shoqërinë moderne demokra-

tike në tërësi. Në çdo segment të jetës njerëzore nevojitet mungesa e kërcënimeve, e frikës, e presioneve, por edhe e kushteve të përshtatshme të punës, vlerësimi i punës, krijimi aktiv pa shqetësim për sigurinë elementare. Kjo është arsyeja pse është e rëndësishme të theksohet nevoja për dokumente të tilla, qëllimi kryesor i të cilave është promovimi i sigurisë dhe standardeve të mbrojtjes në një profesion veçanërisht të ndjeshëm të informimit publik. Në Maqedoni, si dhe në vendet e rajonit, janë regjistruar kushte të ngjashme për punë dhe zhvillim të profesionit të gazetarit/punëtorit mediatik. Treguesit që përpunohen rregullisht statistikisht japin të dhëna se të gjitha vendet përballen me sfida të ngjashme, madje edhe përgjigja ndaj sfidave të tilla është e ngjashme.

Ky doracak synon të paraqesë risitë në legjislacion që i referohen mbrojtjes shtesë të gazetarëve dhe punonjësve të medias, të cilët sipas ndryshimeve në Kodin Penal (KP) të vitit 2023 marrin një nivel më të lartë mbrojtjeje për sulmin ndaj tyre, i cili do të trajtohet si sulm ndaj një zyrtari. Përveç kësaj, doracaku ofron këshilla më të dobishme se si gazetarët dhe punonjësit e medias mund të mbrojnë veten dhe të tjerët, si të përgatiten më mirë kur duhet të raportojnë për ngjarje me shkallë të ndryshme rreziku dhe rrezikshmërie të mundshme. Teksti trajton edhe kërcënimet

që mund të merren përmes internetit dhe përmes rrjeteve sociale, si dhe procedurën në rast se një gazetar/punonjës mediatik sulmohet apo është viktimë e një sulmi të tillë. Një vend të veçantë i kushtohet rolit të Ministrisë së Punëve të Brendshme (MPB) dhe Prokurorisë Publike (PP) në rastet e sulmeve, si dhe bashkëpunimit ndërinstitucional me SHGM-në. Janë trajtuar në veçanti veprat penale të ndryshuara në KP, si dhe detyrimet e gazetarit/punonjësit të medias kur është dëshmitar ose ka informacion për një krim të kryer. Natyrisht, autorët i kushtojnë vëmendjen e duhur formave të ndryshme të presionit me të cilin mund të përballen gazetarët/punonjësit e medias dhe në fund, janë trajtuar disa nga dokumentet, rekomandimet, rregulloret ndërkombëtare, pra standardet dhe praktikat për sigurinë e gazetarëve.

Jemi të bindur se ky manual është një mjet i mirë që do t'i ndihmojë gazetarët/punonjësit e medias sidomos kur duhet të përgatiten për raportim në kushte të ndryshme sigurie, por edhe të kenë udhërrëfyes në rastet kur ndihen të kërcënuar apo të sulmuar fizikisht, verbalisht, përmes hapësirës së internetit ose në ndonjë mënyrë tjetër.

SHEMBUJ NGA PRAKTIKA – RASTE KARAKTERISTIKE TË SULMEVE NDAJ GAZETARËVE DHE PUNONJËSVE TË MEDIAS

Gazetarët dhe punonjësit e medias si në botë ashtu edhe në RMV përballen me lloje të ndryshme rreziqesh gjatë kryerjes së detyrave të tyre të punës. Që nga viti 2014, SHGM mban një regjistër online të sulmeve, të titulluar “Rastet e shkeljes së të drejtave të gazetarëve ndër vite”¹. Regjistri shënon datën e ngjarjes, llojin e incidentit, vendin ku ka ndodhur shkelja, një përshkrim i shkurtër, emri dhe mbiemri i gazetarit - viktima e sulmit, emri dhe mbiemri i sulmuesit (nëse identifikohet), si dhe informacione nëse ngjarja u raportua tek autoritetet dhe cili ishte reagimi i tyre, dmth a ka ndonjë zgjidhje. Regjistri, në varësi të rrjedhës së procedurës, nëse është nisur nga organet e akuzës dhe rezultatit të saj, ndryshohet dhe plotësohet me të dhëna të reja.

Llojet e sulmeve me të cilat mund të përballen gazetarët dhe punonjësit e medias përfshijnë, ndër të tjera:

1. SULME FIZIKE

Ky lloj sulmi karakterizohet nga përdorimi i forcës dhe dhunës fizike ndaj gazetarëve gjatë kryerjes së një detyre pune. Nga sulme të tilla, gazetarët mund të pësojnë lëndime fizike të

1 “Rastet e shkeljes së të drejtave të gazetarëve ndër vite” E disponueshme në <https://znm.org.mk/povreda-na-novinari/>

natyrës dhe intensitetit të ndryshëm, të pësojnë frikë, dhimbje fizike, si dhe të pësojnë dëme materiale përmes shkatërrimit të pajisjeve dhe materialeve. Në Maqedoni, në dhjetë vitet e fundit, janë vërejtur një numër i madh i sulmeve fizike, veçanërisht ndaj gazetarëve dhe punëtorëve mediatikë të angazhuar në gazetari hulumtuese, të cilët punojnë në terren, gjatë marrjes së deklaratave, fotografimit dhe inçizimit. Gjatë kryerjes së këtyre sulmeve fizike ndaj ekipeve gazetareske janë përdorur mjete që mund të lëndojnë rëndë viktimën, pastaj shtytje, marrje me forcë të pajisjeve, sulme fizike me grushte e të ngjashme.

2. SULME PSIKIKE

Karakteristikë e këtyre sulmeve janë kërcënimet verbale për të ushtruar dhunë fizike, e cila mund të jetë “offline” e indirekte/direkte dhe “online”, e dërguar nëpërmjet përdorimit të çdo forme elektronike të komunikimit, platformës së internetit, rrjetit social, aplikacionit etj. Këto lloj sulmesh janë veçanërisht të rrezikshme ndaj gazetarëve femra, pasi ato janë të mbushura me gjuhë të urrejtjes me bazë gjinore, seksizëm dhe mizogjini. Është karakteristikë për Maqedoninë se më shumë se gjysma e sulmeve totale ndaj gazetarëve në vitin 2020 dhe 2021 janë kundër gazetarëve femra dhe atë përmes përdorimit të platformave të internetit apo rrjeteve

sociale. Kërcënimet online vazhdojnë edhe në vitin 2022 dhe 2023, ato jepen përmes komenteve në Facebook nën postimin e viktimës ose përmes një postimi në Twitter duke “etiketuar” viktimën. RMV ka vërejtur raste të angazhimit të gazetarëve me kontrata pune ose me marrëveshje autoriale, veçanërisht në mediat online. Sipas një sondazhi të kryer nga Sindikata e Pavarur e Gazetarëve dhe Punëtorëve të Medias - SPGPM dhe Instituti për Kërkime për Zhvillimin Social - RESIS, më shumë se një e katërta e gazetarëve të anketuar (28%) punojnë më shumë se ora e lejuar me ligj, dhe rreth një e pesta punojnë detyra të punës që janë jashtë përshkrimit të përcaktuar të punës. Gjithashtu, një e pesta e gazetarëve nuk mund të ushtrojnë të drejtën e tyre për dy ditë pushim në javë. Të dhënat më shqetësuese janë se mbi gjysma e gazetarëve (55%) janë shumë shpesh ose shpesh të ekspozuar ndaj stresit. Për më tepër, sa i përket të ardhurave, vërehet se profesioni i gazetarit është i nënvlerësuar - më shumë se gjysma e gazetarëve (55%) kanë të ardhura nën pagën mesatare mujore në RSM, dhe te punëtorët e mediave kjo përqindje është më e lartë (77%).²

3. RREZIQE LIGJORE

Rreziqet ligjore për sigurinë e gazetarëve mund të shfaqen në forma të ndryshme, si: arrestime, ndalime të gazetarëve

2 Trpevska, Snezhana, Statusi profesional dhe të drejtat e punës së gazetarëve dhe punëtorëve mediatik, SPGPM; RESIS, Mars 2024 <https://bit.ly/45JRk7k>

në komisarate, fshirje të materialit të regjistruar gjatë kontaktit me policinë, ndjekje penale, gazetarë nën hetim nga autoritetet ligjzbatuese, padi civile që kufizojnë të drejtën e fjalës së lirë për të përcaktuar fyerjen ose shpifjen dhe kompensimin e dëmit, të ashtuquajturat padi “SLAPP” ose padi strategjike kundër pjesëmarrjes së publikut që synojnë shterimin financiarisht të të pandehurit dhe pengimin e profesionit të gazetarisë, paditë penale private dhe forma të tjera të presioneve ligjore.³

4. RREZIQE EKONOMIKE

Qëndrueshmëria e medias është një faktor kyç në sigurimin e pavarësisë së gazetarëve si në nivel evropian ashtu edhe në atë kombëtar. Kërcënimet për sigurinë socio-ekonomike të gazetarëve mund të manifestohen përmes kushteve të pasigurta të punës, të ardhurave të ulëta, formave të ndryshme të shkeljes së të drejtave të punës dhe presioneve në vendin e punës që mund të ndikojnë drejtpërdrejt në autocensurën dhe devijimin nga etika dhe standardet gazetareske. Gjithashtu, gazetarët që përballen me procese gjyqësore janë të ekspozuar ndaj kostove, të cilat nuk janë aspak të papërfillshme dhe mund të ndikojnë në gjendjen e tyre socio-ekonomike. Për këto arsye, Asociacioni i Gaze-

tarëve të Maqedonisë, përmes donatorëve të huaj dhe burimeve të tjera, mbulon shpenzimet juridike të gazetarëve të cilët përballen me padi dhe procedura të tjera të ngritura veçanërisht nga zyrtarë publikë, politikanë, pushtetarë dhe biznesmenë.⁴

3 Spirovski, Millan, Treguesit për shkallën e lirisë së mediave dhe sigurinë e gazetarëve për vitin 2023, dhe një raport narrativ mbi sigurinë e gazetarëve për vitin 2023. SHGM 2024

4 SHGM, Përfitimet e anëtarësimit (ofrimi i ndihmës juridike) <https://znm.org.mk/stani-clen/#1588750937106-8b8d6915-6c62>

KËSHILLA PRAKTIKE PËR SIGURINË E GAZETARËVE

Në këtë pjesë do të shikojmë se si duhet të veprojnë gazetarët dhe aktorët e tjerë të medias në kryerjen e detyrave të tyre kur dërgohen në terren, veçanërisht kur bëhet fjalë për ngjarje me rrezik të lartë.

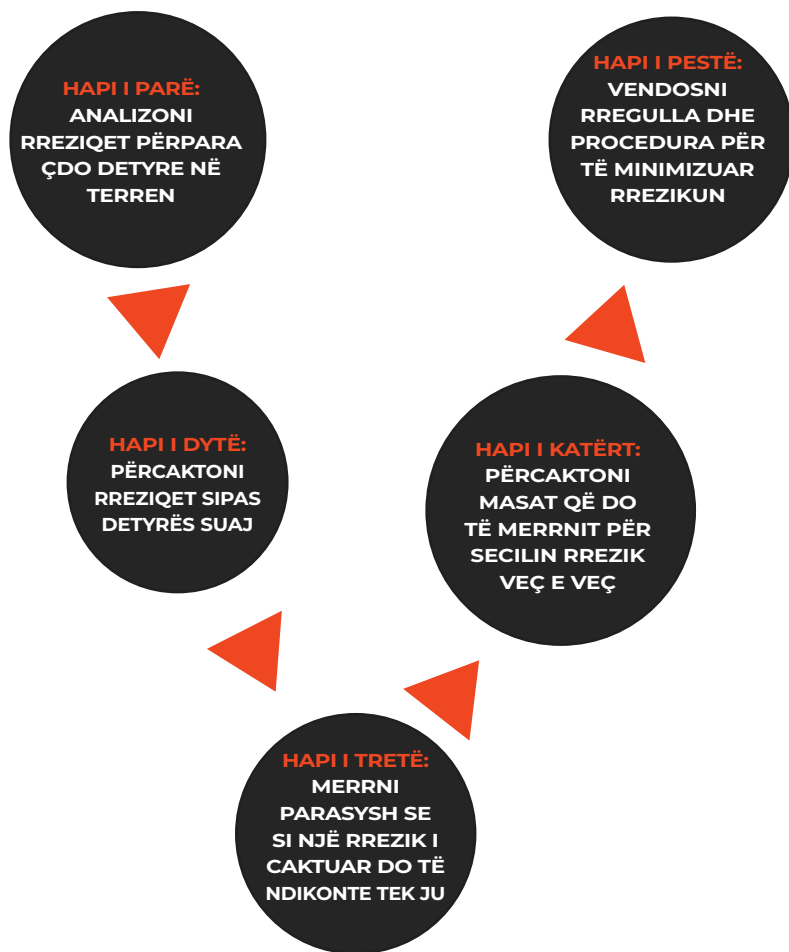
PARA DETYRËS

✓ Planifikimi dhe vlerësimi i rrezikut

Një model i vlerësimit të rrezikut përpara se gazetarët dhe punonjësit e medias të dalin në terren do të përmbajë kundërmasa për të minimizuar kërcënimet e mundshme të sigurisë. Një model i tillë planifikimi duhet t'i lejojë gazetarët të identifikojnë rrezikun përpara se të shkojnë në terren ose gjatë kryerjes së detyrave të punës. Modeli mund të analizohet në një brifing së bashku me redaktorët dhe kolegët nga redaksia, do të theksohej hapësira prej ku do të raportohet, do identifikoheshin kërcënimet dhe rreziqet e mundshme, përcaktohet vendndodhja nga e cila do të raportonin kolegët si dhe përmban një listë të pajisjeve, një strategji për t'u tërhequr nga vendi i ngjarjes nëse ngjarja që raportohet bëhet e dhunshme dhe këshilla të tjera.⁵

5 David Bevan, Cadre Consultants, Safety Handbook for Journalists, European Federation of Journalists (EFJ) 2023 <https://european-journalists.org/safety4journalists/ebook/pre-assignment-planning/threat-model/>

Hapat që duhen marrë parasysh përpara se të shkoni në një detyrë pune që do të përbënte rrezik për sigurinë e gazetarëve dhe punonjësve të medias.

HAPI 1

Gjatë raportimit të ngjarjeve me rrezik të lartë ose ngjarjeve që paraqesin rrezik për sigurinë e gazetarëve, është e nevojshme t'i kushtohet vëmendje mjedisit/lokacionit nga i cili do të bëhet raportimi, si dhe mënyrës së hyrjes dhe daljes nga ai. Për më tepër, duhet pasur parasysh se cilat grupe apo organizata janë të pranishme në atë ngjarje dhe nëse ata do të sillleshin në mënyrë agresive dhe të dhunshme ndaj gazetarëve, fotoreporterëve, kameramanëve dhe punonjësve të tjerë të medias. Analizoni se ku janë pozicionuar policia dhe shërbimet e sigurisë dhe ku do të vendoseshin ekipet e lajmeve për të raportuar nga një vend i sigurt.

HAPI 2

Është veçanërisht e rëndësishme të përcaktoni rreziqet që rrjedhin nga detyra juaj specifike. Kushtojini vëmendje se ku duhet të lëvizni për të mbledhur materiale foto/video, si dhe ku

është lëvizja e turmës, ku janë vendosur shërbimet e sigurisë dhe nëse janë të përgatitur të përdorin mjete represive (shkopi gome, gaz lotsjellës, topa uji, etj.).

HAPI 3

Gjithmonë i kushtoni vëmendje sjelljes së turmës dhe nëse ajo do të shndërrohet në agresion dhe dhunë. Së fundi, bëni një vlerësim së bashku me kolegët tuaj, cilat do të ishin rreziqet për shëndetin tuaj psiko-fizik nëse realizohen disa kërcënime për sigurinë tuaj dhe nëse duhet ta pranoni fare atë detyrë dhe të rrezikoni shëndetin tuaj dhe shëndetin e kolegëve tuaj.

HAPI 4

Së bashku me kolegët nga redaksia dhe redaktorët, është e domosdoshme që të përcaktoni masat që do të ndërmerren dhe procedurat

për zbatimin e këtyre masave nëse lind nevoja nga aspekti i sigurisë. Planifikoni gjithmonë rrugën më të shkurtër për t'u larguar nga vendi nëse ngjarja përshkallëzohet dhe gjithmonë keni një vend grumbullimi të caktuar për gazetarët nëse ndaheni.

HAPI 5

Për çdo lloj rreziku të mundshëm për sigurinë e gazetarëve, duhet të përcaktohet një masë për të minimizuar rrezikun dhe si duhet të zbatohet ajo masë.

Për këto hapa mund të krijoni një tabelë si ajo e dhënë më poshtë, e cila jepet thjesht si shembull:

LLOJI I RREZIKUT		MASA		VËREJTJE
Lëvizja e turmës	➔	Le të pozicionohemi anash nga turma ose pas kordonit të policisë	💡	Mbani një distancë të sigurt nga turma
Lëvizja e shërbimeve policore	➔	Një vend i sigurt i caktuar për ekipet mediatike	💡	Mbani gjithmonë distancën tuaj dhe mos pengoni shërbimet
Demonstrata agresive	➔	Shmangia e kontaktit të drejtpërdrejtë dhe mbajtja e distancës	💡	Kini kujdes nëse policia niset të shpërndajë turmën
Gaz lotsjellës	➔	Mbajtja e maskave mbrojtëse, ujit dhe qumështit për të larë sytë	💡	Jini të vetëdijshëm se ku qëndroni në lidhje me shërbimet e sigurisë. Jini gjithmonë pas kordonit.
Topa uji, plumba gome (Shënim: Ministria e Brendshme e RMV nuk përdor plumba gome)	➔	Vendosja e kapeleve të forta, helmetave dhe jelekëve anti-plumb, dhe shmangni hyrjen mes policisë dhe turmës	💡	200 metra distancë minimale nga topat e ujit, 300 metra nga policia që përdor plumba gome.

KËSHILLA PRAKTIKE TË SIGURISË KUR GAZETARËT PUNOJNË NË TERREN OSE NË NGJARJE TË RREZIKSHME

PËRGATITJA:	Kontrollet shëndetësore: Përpara se të shkoni në një detyrë me rrezik të lartë ose në një detyrë ku priten shqetësime, sigurohuni që ju dhe ekipi juaj të jeni në gjendje të mirë shëndetësore.
	Pajisjet personale: Mbani gjithmonë me vete pajisje mbrojtëse (kapelë e fortë, helmetë dhe jelek të shënuar "PRESS") nëse mendoni se ngjarja në të cilën do të punoni mund të përshkallëzohet. Përveç kësaj, mbani me vete ujë, një maskë ose shall mbrojtës dhe madje edhe pajisje të ndihmës së parë.
	Analizoni mirë situatën përpara se të filloni një detyrë dhe respektoni udhëzimet e dhëna në pikën 4.1.1.
SIGURIA PERSONALE:	Nëse situata përshkallëzohet, kini kujdes të mos provokoni të pranishmit dhe mos tërhiqni vëmendjen nga turma.
	Jini gjithmonë të vetëdijshëm se ku janë kolegët tuaj, keni një pikë grumbullimi dhe një rrugë të paracaktuar për t'u tërhequr nga ngjarja.
	Jini të vetëdijshëm se ku jeni në raport me forcat e sigurisë dhe turmën.
DERISA JENI NË TERREN:	Mbani gjithmonë komunikim me kolegët ose redaksinë.
	Sigurohuni që të gjitha pajisjet tuaja elektronike të funksionojnë dhe bateritë e tyre të jenë të ngarkuara.
	Mbani me vete kartën e identifikimit të gazetarit, por nëse mendoni se do t'ju bënte shënjestër të turmës, hiqeni. Gjithmonë identifikohuni me para forcave të sigurisë.

PËRSHKALLËZIM:	Vëzhgoni sjelljen dhe gjendjen emocionale të turmës dhe identifikoni pikat e mundshme të dhunës. Kuptoni dinamikën e një proteste apo demonstrate.
	Kërkoni ndihmë nga forcat e sigurisë nëse keni nevojë, prezantohuni si gazetar/punonjës mediatik dhe insistoni që t'ju dërgojnë në një vend të sigurt.
	Pozicionohuni në një vend më të lartë ku do të jeni në gjendje të merrni një pasqyrë të gjerë të situatës dhe të shmangni kapjen me turmën.
KËSHILLA TJERA PËR SIGURINË	Mësoni dhe praktikoni teknikat e de-përshkallëzimit për t'ju ndihmuar të përballeni me situata konflikti në një mënyrë të qetë dhe të sigurt.
	Keni një plan të qartë dhe të praktikuar urgjence për një sërë skenarësh, duke përfshirë urgjencat mjekësore, evakuimet dhe ngjarje të tjera të papritura.
	Kushtojini vëmendje përbërjes socio-kulturore të grupeve dhe silluni në përputhje me rrethanat pa u rrezikuar nga provokimi.

NË TERREN

✓ Ngjarje me rrezik të lartë

Mbulimi i konflikteve ushtarake dhe konflikteve të armatosura

Mbulimi i konflikteve ushtarake dhe konflikteve të armatosura.

Rreziqet: Lëndime fizike, rrëmbim, vdekje, trauma psikologjike.

Rekomandime: Trajnim për punë në kushte ushtarake, pajisje mbrojtëse, ekip sigurie.

Gazetari investigative për krimin e organizuar dhe korrupsionin

Përfshin hetimin e grupeve mafioze, politikanëve të korrumpuar dhe kompanive të mëdha.

Rreziqet: Frikësimi, sulmet fizike, pasojat ligjore.

Rekomandime: Anonimiteti, mbrojtje ligjore, mbështetje nga redaksia dhe shoqatat e gazetarëve.

Raportimi për protesta dhe demonstrata masive

Përfshin mbulimin e protestave të dhunshme dhe trazirave sociale.

Rreziqet: Lëndim fizik, arrestim, përdorim të forcës nga policia, turma të dhunshme.

Rekomandime: Leje për media, punë ekipore, pajisje mbrojtëse, organizim i mirë.

Kur raportojmë nga ngjarje ku kemi një krim të dhunshëm ose sulm terrorist, sërish siguria personale është e para. Është e rëndësishme që gazetarët të kenë kujdes sepse ka mundësi që autorët të jenë ende në afërsi të ngjarjes dhe ka mundësi të përsëritet dhuna. Këtu është jashtëzakonisht e rëndësishme të ndiqni udhëzimet e punonjësve të policisë dhe të keni kujdes që të mos vështirësoni punën e tyre në përballjen me terroristët/banditët. Përsëri, kartat e identifikimit të gazetarit duhet të vendosen në një vend të dukshëm. Gjithmonë duhet pasur parasysh lokacioni ku ndodhet gazetari, pra një vend i përshtatshëm për raportim dhe që do të sigurojë siguri dhe një mënyrë të shpejtë tërheqjeje në rast rreziku. Pajisjet e detyrueshme janë: helmata dhe jeleku mbrojtës, çanta shpine me shishe uji, maskë për fytyrën në rast të gazit lotsjellës, syze mbrojtëse etj. Rekomandohet që vetëm gazetarë, fotoreporterë dhe kameramanë me përvojë të raportojnë nga ngjarje të tilla, ose të shoqërojnë kolegë më të rinj.

✓ Ngjarjet me rrezik mesëm

Raportimi nga zonat me fatkeqësi natyrore

Përfshin mbulimin për tërmetet, përmbytjet, zjarret dhe fatkeqësitë e tjera natyrore.

Rreziqet: Aksidentet, rreziqet shëndetësore, rreziqet e infrastrukturës (rrënojat, etj.).

Rekomandime: Trajnim për sigurinë, bashkëpunim me ekipet e shpëtimit, kujdes shëndetësor.

Mbulimi i zgjedhjeve politike në rajone me rrezik

Përfshin monitorimin e proceseve zgjedhore në qarqet ku priten incidente.

Rreziqet: Frikësimi, incidentet e dhunshme, rreziqet ligjore.

Rekomandime: Kontakte lokale, planifikim i kujdesshëm, mbështetje editoriale, bashkëpunim me policinë.

Raportim për krizat shëndetësore dhe epidemitë

Përfshin mbulimin e epidemive, pandemive dhe krizave shëndetësore.

Rreziqet: Sëmundjet infektive, stresi fizik dhe mendor.

Rekomandime: Kujdesi shëndetësor, pajisjet mbrojtëse personale, trajnimi për menaxhimin e krizave.

Gjatë raportimit për vrasje, aksidente trafiku, fatkeqësi natyrore dhe ngjarje të tjera të ngjashme, duhet të respektohen urdhrat e prokurorit publik dhe zyrtarëve policorë. Nëse ka ndonjë keqkuptim, kontaktoni pikat e kontaktit nga PTHP dhe Ministria e Brendshme.

Përgjegjësia më e rëndësishme e kujtdo që e gjen veten për herë të parë në një ngjarje të tillë është të mbrohet, duke identifikuar disa rreziqe të mundshme, si trafiku, linjat e pr-

ishura të energjisë (energji elektrike), rrjedhjet e substancave të ndezshme, gazeve ose kimikateve. Ashtu si në situata të tjera, gazetarët duhet të jenë mjaft afër për të pasur një pasqyrë të ngjarjes, por pa vënë veten ose të tjerët në rrezik, ose pa ndërhyrë në operacionet e sigurisë ose të shpëtimit. Fotoreporterët dhe kameramanët duhet të ndjekin të njëjtat rregulla. Në raste të tilla, PTHP dhe policia vendosin një perimetër ku nuk lejohet lëvizja, por duhet pasur kujdes që gazetarët të kenë një vend përmes të cilit ata do të kenë një pasqyrë të qartë të ngjarjes, por duke mos rrezikuar vendin e ngjarjes dhe sigurinë e përgjithshme. Për të arritur këtë qëllim, duhet të ketë komunikim të vazhdueshëm ndërmjet personave përgjegjës dhe gazetarëve, përmes të cilit do të vendosen udhëzime të përbashkëta për raportimin e ngjarjeve të tilla. Theksimi i kartave të identifikimit PRESS në një vend të dukshëm nga gazetarët kur raportojnë për ngjarje urgjente është jashtëzakonisht i rëndësishëm.

Gazetarët duhet të kenë gjithmonë me vete dokumentet e nevojshme të identifikimit: letërnjoftim, kartë shtypi PRESS, akreditim gazetari, autorizim udhëtimi apo dokument tjetër të ngjashëm.

Gazetari nuk duhet të mbajë asnjëherë armë apo shenja apo veshje të tjera që mund të çojnë në identifikim të gabuar, uniformë ushtarake etj.

Drugët e lëvizjes duhet të planifikohen me kujdes për të shmangur zonat ku ka rrezik, veçanërisht gjatë protestave ose ngjarjeve të tjera ku priten incidente. Duhet dërguar informacione për vendndodhjen në redaksi në mënyrë të vazhdueshme, duhet kushtuar vëmendje orës policore nëse ekziston një e tillë, kur raportoni nga një tubim i madh ose ngjarje ku priten incidente, të kontrolloni terrenin dhe të identifikoni një lokacion mu mund të strehoheni në rast dhune.

Një rrezik tjetër është se media me një shkallë të ulët profesionalizmi mund t'i qaset terminologjisë së papërshtatshme/të fryrë pa marrë parasysh efektin që mund të shkaktojë.

Fushata zgjedhore është një terren i përsosur për shprehje të papërshtatshme, që lindin nga debatet politike, dhe që mund të shndërrohen në fjalime të dhunshme. Rrezi-ku është edhe më i madh kur organizohen zgjedhje në një vend me polarizim të thellë politik. Procesi zgjedhor mund të rrisë ndarjet dhe dallimet. Për shkak të numrit të madh të sfidave që dalin nga një proces zgjedhor, është e nevojshme që gazetarët t'u përmbahen parimeve bazë etike të profesionit të tyre. Informacioni që ata publikojnë duhet të jetë i saktë, i verifikuar, i balancuar, neutral dhe të respek-

tojë dinjitetin njerëzor. Gazetarët duhet të kenë gjithmonë parasysh se po mbrojnë interesat e qytetarëve të thjeshtë.

Në rast se policia shpërndan një turmë, gazetarët nuk duhet të vrapojnë para policëve dhe të ndërhyjnë në turmë. Është e nevojshme që gazetarët të lëvizin normalisht prapa policisë të cilët po sigurojnë hapësirën në kushtet kur turma po shpërndahet dhe të mos pengojnë punën e policisë. Është e nevojshme që gazetarët të njohin mirë zonën ku po zhvillohet një protestë publike dhe në rast se ajo kthehet në një protestë të dhunshme, nëse është e nevojshme, të distancohen. Në rastet kur ka dy ose më shumë protesta në të njëjtën hapësirë, është shumë e rëndësishme që gazetarët të mos gjenden mes dy turmave kundërshtarë, por të lëvizin anash, paralelisht me njerëzit që janë pjesë e protestës. Për çdo problem dhe keqkuptim me punonjësit e policisë kontaktoni pikën e kontaktit në MPB dhe PTHP, për të tejkaluar shpejt dhe me efikasitet problemin..

✓ Ngjarjet me rrezik të ulët

Raportimi për ngjarje kulturore dhe sportive

Përfshin mbulimin e koncerteve, festivaleve, garave sportive dhe ngjarjeve kulturore (garat sportive gjithashtu mund të renditen si ngjarje me rrezik të mesëm për shkak të rrezikut të përshkallëzimit dhe dhunës).

Rreziqet: Incidente të vogla, probleme teknike, rrezik lëndimi fizik dhe shkatërrim i pajisjeve.

Rekomandime: Mbështetje organizative, përgatitje teknike.

Intervista dhe konferenca për shtyp

Përfshin marrjen e intervistave nga personazhe publike, pjesëmarrjen në konferenca për shtyp.

Rreziqet: Konflikte verbale, probleme teknike.

Rekomandime: Përgatitje e mirë, marrëdhënie profesionale, mbështetje teknike.

Reportazhe lokale dhe ngjarje të natyrës lokale

Përfshin mbulimin e lajmeve lokale, mitingjeve të ndryshme, ngjarjeve edukative.

Rreziqet: Konflikte të vogla verbale, probleme organizative.

Rekomandime: Bashkëpunim lokal, komunikim i mirë, mbështetje organizative.

RISITË NË KODIN PENAL LIDHUR ME MBROJTJEN E GAZETARËVE NË KRYERJEN E DETYRAVE TË TYRE TË PUNËS

Ndryshimet në KP, të miratuara nga Kuvendi më 13 shkurt 2023, vendosin një formë kualifikuese për disa vepra penale⁶ nëse veprat kryhen ndaj gazetarëve dhe për ta parashikohen dënime më të rrepta. Këto janë veprat penale: vrasje, pengimi i një zyrtari në kryerjen e një veprimi zyrtar, rrezikimi i sigurisë dhe detyrimi. Cilësia zyrtare e gazetarit pasqyrohet në situatat kur ai shfaqet si viktimë e një krimi dhe mbrojtja e tij bazohet në faktin se në kapitullin 13 të Kodit Penal, në fjalorin e termave, gazetari përkufizohet si një person që kryen detyra publike me interes⁷. Njëkohësisht, me ndryshimet e KP të datës 13 shkurt 2023, është saktësuar më tej përcaktimi se bëhet fjalë për person që kryen me **profesionalizëm**

6 **Brethanat kualifikuese** - Brethanat që i japin krimit një formë më të rëndë (paraqitja e pasojave më të rënda, veçanërisht brethanat e rënda që kanë të bëjnë me kohën, vendin dhe mënyrën e kryerjes së veprës penale) për të cilat në raste të tilla parashikohet një dënim më i rëndë.

Format e kualifikuara të veprave penale - Veprat penale që paraqesin formë më të rëndë të veprës penale duke pasur parasysh shfaqjen e pasojave të rënda dhe brethanat në të cilat është kryer vepra. Këto forma të rënda të veprave kriminale paraqesin shkallë të rritur të rrezikshmërisë shoqërore, prandaj për to parashikohen sanksione të veçanta penale. (*Leksiku i termave mediatike dhe gjyqësore maqedonase, botim i Këshillit të Evropës në kuadër të Programit të Përbashkët të BE-së dhe Këshillit të Evropës "Forcimi i ekspertizës gjyqësore për lirinë e shprehjes dhe mediave në EJL (JUFREX)", 2019*).

7 Neni 122 paragrafi 9, Kodi Penal ("Gazeta zyrtare e RM" nr. 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14, 28/14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 97/17, 248/18 i 36/23)

funkcion, detyrë apo punë me interes publik, pra me interes të përgjithshëm.

Nga pikëpamja e praktikës juridike, kjo jep detyrimin që gjatë procesit gjyqësor të provohet se është dëmtuar një person që kryen profesionalisht një detyrë gazetareske, ose se arsyeja e sulmit është pikërisht aftësia profesionale e gazetarit apo punonjësit të medias. Për këto arsye, gjatë procedurës mund të jetë e nevojshme të paraqiten prova për angazhimin profesional të gazetarit vetëm për të siguruar një vendim gjyqësor të formës së prerë kundër autorit.

Në të ardhmen, organet e zbatimit të ligjit dhe autoritetet gjyqësore duhet të ndërtojnë gjithashtu një praktikë të përshtatshme për njohjen e sulmeve ndaj gazetarëve në cilësinë e tyre zyrtare, e cila do të jetë mjaft e gjerë për të mbuluar punonjësit e ndryshëm të mediave që mund të jenë objektiv i sulmeve, si dhe gazetarët freelance.

Me vepra të tjera penale (lëndim trupor, lëndim i rëndë trupor, dhunë, kanosje me armë të rrezikshme gjatë zënkës ose grindjes, si dhe nxitje e urrejtjes kombëtare, racore dhe fetare, përçarje dhe intolerancë) gazetari si zyrtar nuk mbrohet, por gazetarët gjatë kryerjes së de-

tyrave të tyre mund të bëhen edhe viktimë të krimeve të tilla si pasojë e sulmeve ndaj tyre.

VEPRA PENALE KUNDËR SIGURISË FIZIKE TË GAZETARËVE

✓ Vrasje (neni 123 i Kodit Penal)

Ai përfaqëson krimin më të rëndë, pra formën më të rëndë të sulmit, që rezulton me humbjen e jetës së viktimës. Me ndryshimet e fundit, vrasja e gazetarit apo punonjësit të medias sanksionohet si formë e veçantë kualifikuese e kryerjes së veprës penale, në të njëjtën pikë ku gjendet edhe marrja e jetës së gjyqtarit, prokurorit publik gjatë ushtrimit të funksionit respektivisht veprimtarisë së tij, avokat, mjek ose një punonjës tjetër shëndetësor ose personi tjetër që kryen punë me interes publik gjatë kryerjes së detyrave profesionale, ose në lidhje me kryerjen e detyrave profesionale të ndërmarra në kuadër të kompetencave të tij, ose një person zyrtar ose ushtarak gjatë kryerjes së detyrave të sigurisë publike ose shtetërore ose detyrës për ruajtjen e rendit publik, kapjen e autorit të një krimi ose mbajtjen e një personi të arrestuar. Parashikohet një dënim me burg të paktën 10 vjet ose me burgim të përjetshëm.⁸

8 Neni 123 paragrafi 2 pika 8, Kodi Penal ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 14/14, 27, 28/14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 97/17, 248/18 dhe 36/23)

✓ **Detyrim (neni 139 i KP)**

Një element thelbësor i këtij krimi është përdorimi i forcës ose kërcënimi serioz për të detyruar gazetarin ose punonjësin e medias të bëjë ose të mos bëjë ose të durojë diçka. Për detyrimin e një personi në këtë cilësi profesionale, që është një formë më e rëndë kualifikimi, parashikohet dënimi me burg nga gjashtë muaj deri në tre vjet. Dënohet edhe tentativa për të detyruar gazetarin dhe punonjësin e medias.⁹

✓ **Rrezikimi i sigurisë (neni 144 i KP)**

Vepra penale kryhet nga personi që kërcënon rëndë gazetarin ose punonjësin e medias se do të sulmojë jetën ose trupin e tij ose jetën ose trupin e një personi të afërt me qëllimin për ta shqetësuar ose frikësuar, për çka dënohet me burg prej tre muajsh deri në tre vjet. Kërcënimi i sigurisë së një personi përmes sistemit informatik sanksionohet si formë e

kërcënimit online.¹⁰ (*Shih Kërcënimet mbi sigurinë e gazetarëve në internet*)

✓ **Parandalimi i një zyrtari nga kryerja e një veprimi zyrtar (neni 382 i KP)**

Një vepër penale karakteristike në të cilën me ndryshimet në Kodin Penal nga shkurti i vitit 2023 del në pah aftësia zyrtare e gazetarit, dhe baza e mbrojtjes është e drejta për të mos u penguar në kryerjen e detyrës gazetareske. Kushdo që me forcë ose kërcënim serioz për sulm të menjëhershëm mbi jetën ose trupin e pengon një zyrtar - gazetar ose një punonjës tjetër mediatik në kryerjen e një veprimi zyrtar ose e detyron atë të kryejë një veprim zyrtar - sanksionohet. Dënimi i parashikuar me burg është nga gjashtë muaj deri në pesë vjet.¹¹ Tashmë janë shqiptuar aktgjykimet e para për krime të tilla, në të cilat autorët zakonisht identifikohen menjëherë pas sulmit fizik ndaj ekipeve gazetareske dhe shumë shpesh ata vetë e pranojnë se kanë kryer krimin.

9 Neni 139 paragrafi 3, Kodi Penal ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14 /14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 97/17, 248/18 dhe 36/23)

10 Neni 144 paragrafi 4, Kodi Penal ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14 /14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 97/17, 248/18 dhe 36/23)

11 Neni 382 paragrafi 3, Kodi Penal ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14 /14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 97/17, 248/18 dhe 36/23)

✓ **Lëndimi trupor dhe lëndimi i rëndë trupor (neni 130 dhe neni 131 i Kodit Penal)**

Kushdo që dëmton fizikisht një tjetër (gazetar ose punonjës të medias) ose dëmton shëndetin e tij, dënohet me gjobë ose me burgim gjer në tre vjet. Dënimet janë më të larta nëse lëndimi i shkaktohet një gruaje, për shkak të urrejtjes ose anëtarëve të disa kategorive veçanërisht të cenueshme. Megjithatë, ndjekja penale për forma të tilla më të lehta të lëndimit trupor ndërmerret edhe me padi private¹² Ose me propozim¹³, që do të thotë se është e nevojshme që i dëmtuari (në rastin konkret gazetari apo punonjësi mediatik) të qëndrojë në vullnetin e ndjekjes penale të autorit deri në përfundimin e procesit gjyqësor.

Nëse bëhet fjalë për lëndim të rëndë trupor ose për dëmtim të rëndë të shëndetit, dënimi është me burgim nga gjashtë muaj deri në pesë vjet. Më rëndë sanksionohen pasojat më të rënda – rrezikimi i jetës së të dëmtuarit, shkatërrimi ose dobësimi i përhershëm i një pjese të rëndësishme të trupit

ose organit, lëndimi ose vdekja si pasojë e lëndimit të rëndë trupor.¹⁴

✓ **Kërcënimi me armë të rrezikshme gjatë një zënke ose sherri (neni 133 i Kodit Penal)**

Ky nen ligjor parashikon se kushdo që gjatë një zënke ose sherri do të kapë armën, mjetin e rrezikshëm ose çdo mjet tjetër me të cilin mund të lëndohet rëndë trupi ose të dëmtohet rëndë shëndeti, dënohet me gjobë ose me burgim deri në gjashtë muaj. Është aplikuar në disa raste të sulmeve ndaj gazetarëve para miratimit të ndryshimeve në Kodin Penal.¹⁵

✓ **Dhuna (neni 386 i KP)**

Krimi kryhet nga personi që keqtrajton, fyen rëndë, rrezikon sigurinë ose ushtron dhunë të rëndë ndaj viktimës, por një element i rëndësishëm janë edhe vetë dëshmitarët e ngjarjes, domethënë ngjarja duhet të ketë shkaktuar ndjenjën

12 **Ndjekja me padi private** - për veprat që ndiqen me padi private, prokurori publik nuk është paditës i autorizuar, por është paditësi privat (i dëmtuari). Padia private ngrihet drejtpërdrejt në gjykatën kompetente.

13 **Ndjekja penale me propozimin e të dëmtuarit** - kur ndjekja e veprës penale varet nga propozimi i të dëmtuarit, prokurori publik nuk mund të iniciojë procedurë hetimore apo të paraqesë aktakuzë apo propozim për nxjerrjen e urdhrin penal derisa i dëmtuari. paraqet një mocion. Pëlqimi (propozimi) i të dëmtuarit është vendimtar për procedurën

14 Neni 130 dhe neni 132 Kodi Penal ("Gazeta zyrtare e RM" nr. 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/28/14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 97/17, 248/18 dhe 36/23)

15 Neni 133, Kodi Penal ("Gazeta zyrtare e RM" nr. 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14, 28/14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 97/17, 248/18 dhe 36/23)

e pasigurisë, kërcënimit ose frikës në publik. Në varësi të faktit nëse vepra është kryer individualisht, në grup apo në një ngjarje sportive, nëse pasoja është lëndim i lehtë apo i

rëndë apo vdekje e një personi, dënimet variojnë nga tre muaj deri në 10 vjet. Gjorbë është paraparë edhe për personin juridik – organizatorin e ngjarjes sportive ku ka ndodhur dhuna.¹⁶

✓ **Shkaktimi i urrejtjes, përçarjes dhe intolerancës kombëtare, racore dhe fetare (neni 319 i KP)**

Nuk është një rast i shpeshtë, por ka situata në të cilat disa gazetarë apo punonjës mediatikë sulmohen për shkak të përkatësisë së tyre kombëtare ose fetare. Në atë rast, sulmi ndaj tyre mund të shkaktojë urrejtje më të gjerë kombëtare ose fetare, përçarje dhe intolerancë, dhe për këtë parashihen dënime me burgim nga një deri në pesë vjet. Vepra penale përfshin detyrimin, ngacmimin, rrezikimin e sigurtisë, që shkaktoi pasoja aq më të rënda, dhe nëse vepra ka shkaktuar çrregullime dhe dhunë ndaj njerëzve ose dëmtim të madh të pronës, dënimi me burg mund të jetë deri në dhjetë vjet.¹⁷

¹⁶ Neni 386, Kodi Penal ("Gazeta zyrtare e RM" nr. 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7 /2008, 139/2008, 114/2009, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14, 28/ , 115/ 14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 97/17, 248/18 dhe 36/23))

¹⁷ Neni 319, Kodi Penal ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7 /2008, 139/2008, 114/2009, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14, 28/ , 115/ 14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 97/17, 248/18 dhe 36/23))

KËRCËNIM NDAJ SIGURISË SË GAZETARËVE NË INTERNET

Zhvillimi i teknologjisë dhe flukset moderne të komunikimit kontribuojnë që siguria e gazetarëve dhe punonjësve të medias të jenë në rrezik jo vetëm nga sulmet fizike, por kërcënimet dhe sulmet ndaj tyre të regjistruhen edhe në hapësirën online. Sipas statistikave, vitet e fundit kërcënimet dhe sulmet online janë edhe më të shumta se sulmet ndaj integritetit fizik dhe viktimat më të shpeshta janë gazetarët dhe punonjëset e medias. Siguria online e gazetarëve ndikon drejtpërdrejt në cilësinë e demokracive dhe të drejtën e shoqërisë për të marrë informacionin.

SI T'I NJOHIM DHE SI TË MBROHEMI NGA KËRCËNIMET NDAJ SIGURISË SË GAZETARËVE NË INTERNET

Përveçse janë të shpeshta, kërcënimet ndaj sigurisë së gazetarëve dhe punonjësve të medias në internet dhe nëpërmjet mjeteve të tjera të informacionit paraqesin një sfidë për institucionet edhe në drejtim të zbulimit dhe njohjes së tyre në kohë, si dhe mbledhjes së provave të nevojshme për identifikimin e autorëve dhe ndjekjen penale efektive të tyre. Kjo është arsyeja pse është e nevojshme të ndërmerren veprime për të njohur, mbrojtur dhe sanksionuar kërcënime të tilla:

Informohuni dhe merrni të gjitha masat për sigurinë në internet.

Respektimi i rregullave të sigurisë dixhitale është i rëndësishëm për mbrojtjen e gazetarëve, burimeve të tyre dhe informacionit që ata kanë. Redaksia dhe shoqatat gazetareske duhet të ofrojnë mbështetje dhe trajnim për gazetarët dhe punonjësit e medias që përballen me rreziqet e ngacmimit dhe abuzimit në internet.

Vlerësoni saktë llojin e sulmit dhe reagimin e duhur institucional.

Një pjesë e madhe e komenteve dhe postimeve në internet hyjnë në kategorinë e shpifjeve dhe ofendimeve të publikuara ndaj gazetarëve dhe punëtorëve mediatikë, për të cilat është paraparë mbrojtje civilo-juridike me legjislacionin maqedonas. Për kërcënime më të rënda, kërcënime për sigurinë dhe vepra të tjera penale mund të lajmëroheni në Departamentin për Krimin Kibernetik të MPB-së, në adresën elektronike cybercrime@moi.gov.mk, si dhe në prokurorinë publike kompetente.

Dokumentoni dhe raportoni menjëherë kërcënimet.

Raportimi i hershëm është çelësi për sigurimin e provave për identifikimin e shkelësit dhe për ndjekjen e tij. Është e rëndësishme të ruani lidhjen e saktë të URL-së së postimit kërcënues, të bëni një printim të faqes së diskutueshme, të ruani fotot që janë publikuar, si dhe çdo dokument tjetër që mund të ndihmojë hetimin.

Bashkëpunoni me autoritetet hetimore.

Gjatë gjithë procedurës, autoritetet hetuese mund të kërkojnë informacion shtesë të rëndësishëm për hetimin ose një deklaratë nga gazetarët dhe/ose punonjësit e medias së sulmuar. Kjo është e rëndësishme për sigurimin e provave kundër autorëve të mundshëm.

Si duhet të veprojnë gazetarët dhe punonjësit e medias kur sulmohen në hapësirën e internetit:

Për raste të tilla përgjegjës është Sektori për Krime Kompjuterike në MPB (SKK), por veprojnë edhe njësitë organizative për krimin kompjuterik pranë departamenteve individuale të punëve të brendshme. SKK merr masa për kallëzime për vepra penale në fushën e krimit kompjuterik, të cilat ndiqen sipas detyrës zyrtare.

Në lidhje me procesin e raportimit, procesverbali i pranimit të raportit dorëzohet në SKK ose në stacionin më të afërt të policisë. Nëse ngjarja raportohet përmes postës elektronike (në adresën cybercrime@moi.gov.mk), atë shkresë MPB-ja e regjistron si raport dhe vepron sipas saj. Nëse nuk është i plotë, aplikanti kontaktohet për sqarim dhe dorëzim të provave për të konfirmuar ngjarjen e raportuar. Po ashtu, me parashtresën përkatëse, njoftohet Prokuroria Publike kompetente dhe respektohen udhëzimet e dhëna nga Prokurori Publik (PO).

Në rast se autori njihet, ftohet në intervistë zyrtare dhe nën drejtimin dhe bashkërendimin e Prokurorisë Publike ndërmerren masa dhe aktivitete të mëtejshme, veprime operative dhe hetimore, me qëllim dokumentimin dhe sigurimin e të dhënave dhe informacioneve në cilësinë e provës materiale për zhvillimin e suksesshëm të procedurës penale. Pas dokumentimit të ngjarjes penalo-juridike dhe konstatimit të identitetit të autorit, bëhet kallëzim penal në PTHP-në kompetente.

KRIMET MË TË THEKSUARA NË INTERNET

✔ **Përndjekja (neni 144a i Kodit Penal)**

Një tjetër risi domethënëse me ndryshimet në Kodin Penal nga shkurti 2023 i referohet futjes së veprave të reja penale si pjesë e standardeve të Konventës së Këshillit të Evropës për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje (Konventa e Stambollit). Inkorporimi i standardeve që përmban Konventa e Stambollit në Kodin Penal përfshinte kriminalizimin e përndjekjes si një krim i ri me dispozita që parashikonin sanksione për autorët. Ndonëse gazetarët nuk janë viktimat e vetme të këtij krimi, profesioni

i tyre publik sjell edhe ekspozimin e publikut, prandaj gazetarët, e sidomos gazetarët femra, janë ndër viktimat më të shpeshta të mundshme. Ai që në mënyrë të vazhdueshme në mënyrë të paautorizuar ndjekë, përndjekë, apo në mënyrë tjetër përzihet në jetën e dikujt tjetër, ose tenton të vendosë kontakte të padëshiruara me të duke lëvizur në hapësirën ku ndodhet ai person, duke keqpërdorur të dhënat personale, duke përdorur mjete të informacionit publik ose mjete të tjera komunikimi, ose në një mënyrë tjetër abuzon psikologjikisht, ngacmon ose e frikëson dhe me këtë i shkakton ndjenjën e pasigurisë, ankthit ose frikës për sigurinë e tij ose të një personi të afërt, dënohet me gjobë ose me burgim gjer në tre vjet.¹⁸ Një aspekt i rëndësishëm është përsëritja e veprimeve, pra një monitorim dhe përndjekje e tillë e paautorizuar duhet të zgjasë për një kohë të gjatë, si dhe fakti që për këtë vepër penale, ndjekja ndërmerret me propozim.¹⁹

✔ **Përhapja e materialit racist dhe ksenofobik nëpërmjet një sistemi kompjuterik - Neni 394-g i Kodit Penal**

Koncepti i këtij krimi përfshin gazetarët si viktimat të shpeshta, por edhe si autorë të shpeshtë. Gjatë gjithë praktikës

18 Neni 144a paragrafi 1 i Kodit Penal ("Gazeta zyrtare e RM" nr. 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14, 28/14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 97/17, 248/18 dhe 36/23)

19 Shih f.3

ka pasur situata në të cilat edhe i denoncuari edhe denoncuesi janë gazetarë për të njëjtën ngjarje që përfshihet në përshkrimin e këtij krimi. Vepra penale kryhet nga personi i cili, nëpërmjet një sistemi kompjuterik ose nëpërmjet mjeteve të tjera të informimit publik, përhap në publik një material të shkruar ksenofobik racist, imazh ose paraqitje tjetër të një ideje ose teorie që ndihmon ose nxit urrejtje, diskriminim ose dhunë, kundër një personi ose grupi,

kundër racës, ngjyrës, origjinës kombëtare ose etnike dhe besimit fetar. Parashikohet dënim me burg nga një deri në pesë vjet dhe nëse vepra është kryer me shpërdorim të pozitës ose autoritetit, ose nëse për shkak të veprimeve të tilla ka pasur çrregullime dhe dhunë ndaj njerëzve ose dëmtim të madh të pronës, dënimi me burg mund të rritet deri në dhjetë vjet.²⁰

✓ **Rrezikimi i sigurisë – Neni 144 i KP (seksion i veçantë për kërcënimet në internet**

Siç theksuam në rubrikën që i referohet *Risive në Kodin Penal që kanë të bëjnë me mbrojtjen e gazetarëve në kryerjen e detyrave të tyre të punës, në veprën penale “Rrezikimi i sigurisë”, është paraqitur formulimi kualifikues që i referohet kryerjes së krimit ndaj gazetarëve dhe punonjësve të medias.²¹ Mirëpo, në paragrafin 4 është paraparë edhe një formë e veçantë e kryerjes së kësaj vepre, nëse kryesi publikisht ose përmes sistemit informativ kërcënon se do të kryejë një vepër penale për të cilën është paraparë dënim me burgim prej pesë vjetësh ose dënim më i rëndë, dhe është drejtuar kundër një personi për shkak të përkatësisë së tij në një racë të caktuar, ngjyrë, origjinë, origjinë kombëtare*

²⁰ Neni 394-d, Kodi Penal (“Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14 /14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 97/17, 248/18 dhe 36/23)

²¹ Shih f.3

ose etnike, gjini, orientim seksual, identitet gjinor, anëtarësi në një grup të marginalizuar, gjuhë, kombësi, origjinë sociale, arsim, fe ose besim fetar, besim politik, besim tjetër, paaftësi . Sërish, sipas praktikës, gazetarët mund të gjenden si në rolin e autorëve ashtu edhe të viktimave të një krimi të caktuar, veçanërisht në bazë të gjinisë, kombësisë apo statusit social, por edhe në baza të tjera.²²

22 Neni 144-d paragrafi 4 i Kodi Penal ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14, 28/14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 97/17, 248/18 и 36/23)

PROCEDURA NË RAST TË KËRCËNIMEVE PËR SIGURINË E GAZETARËVE

MINISTRIA E PUNËVE TË BRENDSHME

Gazetarët apo punonjësit e medias duhet të raportojnë një sulm apo kërcënim në Ministrinë e Punëve të Brendshme, pavarësisht nëse incidenti ka ndodhur gjatë kohës që gazetari ishte në një detyrë pune (fushë), apo sulmi apo kërcënimi ka ndodhur jashtë orarit të punës. Në rastet kur sulmi ndaj gazetarit apo punonjësit të medias bëhet nga një zyrtar, pjesëtar i MPB-së, procedura është e njëjtë si në të gjitha rastet e tjera. Raportohet rasti, i cili automatikisht përfshin Departamentin për Kontroll të Brendshëm, He-time Kriminale dhe Standarde Profesionale pranë MPB-së. Në rastet kur janë shkaktuar lëndime trupore është e nevojshme të kërkohet ndihmë mjekësore, e më pas të kërkohet raport mjekësor në të cilin do të shënohen lëndimet. Kjo është e rëndësishme sepse më vonë raporti mund të përdoret si provë në procedurë për mbrojtjen e të drejtave të të dëmtuarit para gjykatave kompetente.

Në rast se gazetarit i hiqet liria nga një zyrtar, duhet të ruhet qetësia, të theksohet se raporton zyrtarisht dhe është në detyrë pune dhe të tregohet menjëherë një kartë shtypi dhe një dokument identifikimi. Për gazetarin, si për të gjithë qytetarët e tjerë, zbatohen ligjet dhe ato duhet të respektohen, dhe nëse një zyrtar kërkon që gazetari të identifikohet,

het, sipas ligjit është i detyruar ta bëjë këtë, dhe mbajtja e letërnjoftimit është e detyrueshme sipas ligjit.

Gazetarët, si të gjithë qytetarët e tjerë, kanë mundësinë ligjore, nëse mendojnë se një punonjës policie ka tejkaluar autoritetin dhe ka vepruar në kundërshtim me ligjin, t'i drejtohen Kontrollit të Brendshëm në MPB, por edhe Avokatit të Popullit, i cili ka autoritetin ligjor për të inspektuar funksionimin e policisë.

Policia dhe PTHP duhet të bashkëpunojnë me gazetarët dhe punonjësit e medias në ngjarje me rrezik të lartë dhe t'u tregojnë atyre se si të mbrohen, t'i mbrojnë ata dhe të sigurojnë kushte për raportim të papenguar. Për çdo keqkuptim, përdorni pikat e kontaktit për të kapërcyer keqk-

uptimet. Të organizohen trajnime të përbashkëta dhe të inkurajohet komunikimi mes gazetarëve, policisë dhe prokurorisë.

PROKURORIA PUBLIKE KOMPETENTE

Juridiksioni vendor i prokurorive publike është i lidhur me juridiksionin e gjykatave të zonës për të cilën janë themeluar. Juridiksioni i një prokurorie publike të caktuar zakonisht rrjedh nga vendi ku është kryer krimi ose tentativa. Për këto arsye, një sulm i mundshëm ose kërcënim për sigurinë e një gazetari ose punonjësi të medias mund të raportohet në zyrën përkatëse të prokurorisë publike bazë në zonën ku është kryer krimi. Një vepër penale mund të lajmërohet në një prokurori tjetër publike në territorin e shtetit, por në atë rast lënda do t'i dërgohet prokurorisë publike kompetente për veprim kompetent. Prokurori publik mund të veprojë edhe me vetëiniciativë ose në bazë të vëzhgimit të menjëhershëm të një krimi.²³ Prokuroria formon çështjen dhe jep menjëherë urdhra dhe udhëzime për marrjen e veprimeve të duhura për verifikimin e pretendimeve në çdo kallëzim penal. Nëse ofrohen prova që tregojnë për shenja të veprës penale, prokurori publik kompetent ndërmerr ndjekje penale kundër kryesit.

✓ Prokurorët publikë të ngarkuar për ndjekjen e rasteve lidhur me sigurinë e gazetarëve

Me qëllim të monitorimit më efikas të procedurës, prokurori publik themelor i Prokurorisë Themelore Publike Shkup në tetor të vitit 2022 ka emëruar një prokuror publik special për koordinim dhe monitorim të procedurës në rastet që kanë të bëjnë me sigurinë e gazetarëve. Nga nëntori i vitit 2023, me vendim të Prokurorit Publik të Shtetit, ky mekanizëm është zgjeruar dhe prokurorë të tillë janë emëruar edhe në tri prokurori publike themelore – në Manastir, në Tetovë dhe në Shtip. Prokurorët publikë të emëruar, edhe pse nuk veprojnë drejtpërdrejt në të gjitha rastet që kanë të bëjnë me sigurinë e gazetarëve, mbajnë evidencë të detajuar dhe monitorojnë rrjedhën e procedurës. Ata mund të informojnë gazetarët dhe shoqatat e gazetarëve për fazën në të cilën janë procedurat. Gjithashtu, prokurorët publikë të emëruar janë në dispozicion të gazetarëve dhe punonjësve të medias për konsultim të mundshëm përpara se të paraqesin kallëzim penal për një ngjarje të caktuar. Emërimi i këtyre prokurorëve publikë është shënuar si një hap pozitiv në drejtim të mbrojtjes së sigurisë së gazetarëve në disa raporte ndërkombëtare që vlerësojnë lirinë e shprehjes në vend.

23 Procedura për paraqitjen e kallëzimit penal në prokuroritë publike është përshkruar në detaje në linkun: <https://jorm.gov.mk/postapka-za-prijavuvane-krivichno-delo/>

KOORDINIMI NDËRINSTITUCIONAL DHE BASHKËPUNIMI ME SHGM-NË

Për një mbrojtje më efektive të sigurisë së gazetarëve dhe një përgjigje adekuate institucionale ndaj të gjitha formave të kërcënimeve dhe presioneve ndaj gazetarëve dhe punonjësve të medias, koordinimi dhe bashkëpunimi ndërinstitucional i krijuar ndërmjet SHGM-së dhe autoriteteve hetimore - Ministrisë së Punëve të Brendshme dhe Ministrisë së Drejtësisë është jashtëzakonisht e rëndësishme. Përmes këtij bashkëpunimi u ndërtuan mekanizma që mundësojnë ndjekje penale më efikase të autorëve të krimeve, gjë që duket edhe nga statistikatat e sulmeve ndaj gazetarëve dhe punonjësve të medias, nga ku shihet se në pjesën më të madhe të sulmeve në periudhën e fundit, autorët u identifikuan shpejt dhe tashmë janë dënuar për krimet e kryera. Një hetim i kryer në mënyrë efektive dhe prova në kohë shpesh rezultojnë në dënime të bazuara në pranimin e fajësisë.

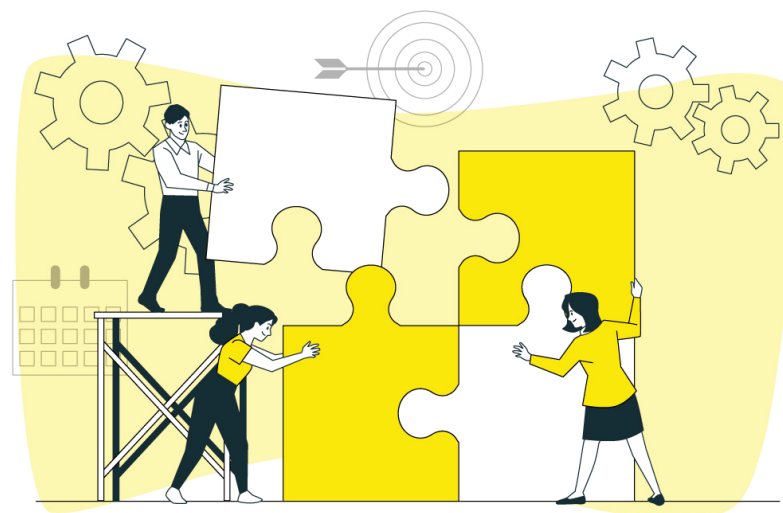
Meqenëse SHGM mban shënime të detajuara të sulmeve ndaj gazetarëve, edhe PTHP dhe MPB i përdorin këto statistika për monitorim më të lehtë të raporteve dhe procedurave në raste. Kjo bën të mundur shmangien e çdo abuzimi të aftësisë profesionale të gazetarëve nga persona që nuk kryejnë detyra profesionale apo punë me interes publik apo të përgjithshëm si gazetarë.

Një hap i rëndësishëm drejt koordinimit institucional është përgatitja e Protokollit për Sigurinë e Gazetarëve (me fokus

gazetaret femra) në internet²⁴. *Protokolli ofron hapa praktikë që gazetarët të veprojnë kur janë subjekt i një kërcënimi përmes rrjeteve sociale dhe në përgjithësi në internet, përmes përfshirjes proaktive të Ministrisë së Punëve të Brendshme në mbrojtjen e punonjësve të medias. Ky është një nga seritë e aktiviteteve që MPB-ja dhe SHGM-ja i zbatojnë bashkërisht për të përmirësuar sigurinë e gazetarëve, që nga viti 2017, kur u nënshkrua Memorandumi i Bashkëpunimit.*²⁵ Bashkëpunimi mes MPB-së dhe SHGM-së daton që më 29.12.2017, kur u nënshkrua memorandum i sigurinë e gazetarëve me qëllim rritjen e sigurisë së gazetarëve përmes bashkëpunimit të përbashkët, memorandum i të cilit rezultoi me disa aktivitete të përbashkëta.²⁶

Në kuadër të projektit “Forcimi i lirisë së mediave në Maqedoninë e Veriut” i financuar nga Mbretëria e Holandës dhe i implementuar nga Komiteti Holandez i Helsinkit dhe Free Press Unlimited (FreePressUnlimited) më 24.02.2023 SHGM dhe Këshilli Gjyqësor-Mediatik kanë nënshkruar memorandum të bashkëpunimit në drejtim të përmirësimit të bashkëpunimit me organet gjyqësore dhe mediatike përmes aktiviteteve, konsultimeve dhe fushatave të përbashkëta,

veçanërisht të rëndësishme për gazetarët të cilët raportojnë rregullisht për punën e gjykatave si dhe përvojat e autoriteteve gjyqësore nga raportet e mediave në procese gjyqësore, të gjitha këto janë kryesisht në dobi të interesit publik, por edhe të gazetarisë profesionale dhe pavarësisë së gjyqtarëve.²⁷

24 SHGM, Protokolli për Sigurinë e Gazetarëve (me fokus te gazetaret femra) në internet, 12.2022 <https://bit.ly/3VxUkyV>

25 SHGM, SHGM dhe Ministria e Brendshme me protokoll për sigurinë e gazetarëve në internet 22.03.2022 <https://bit.ly/4b4Wf3S>

26 SHGM; Memorandum i nënshkruar me Ministrinë e Brendshme për sigurinë e gazetarëve 29.12.2017 <https://bit.ly/3XuLwfN>

27 SHGM, Nënshkruhet memorandum i bashkëpunimit ndërmjet SHGM-së dhe Këshillit Gjyqësor-Mediatik 24.02.2023. <https://bit.ly/3VynPR9>

GAZETARI SI DËSHMITAR I NJË KRIMI

Dëshmitar është çdo person që mund të ketë njohuri të caktuara për një krim, kryerësin e një krimi ose rrethana të tjera. Gazetarët, duke kryer detyrat e tyre, veçanërisht në ngjarje me rrezik të lartë sigurie, mund të jenë në situatën e dëshmimit ose regjistrimit të drejtpërdrejtë të një krimi. Përveç kësaj, nëpërmjet burimeve të tyre, ata mund të marrin edhe njohuri indirekte që tregojnë për prova të një krimi të kryer. Një njohuri e tillë mund të përbëjë një rrezik shtesë për sigurinë e gazetarëve. Prandaj, në rast se mësohet apo është dëshmitar i një krimi, gazetari fillimisht duhet të marrë të gjitha masat për mbrojtjen dhe sigurinë personale, mbrojtjen e materialeve (incizimet apo regjistrimet që ka bërë), e më pas të raportojë njohuritë e tij në institucionet kompetente, të cilat mund t'i sigurojnë atij mbrojtje shtesë.

Respektoni rekomandimet e autoriteteve. Në situatat kur gazetari merr pjesë në ngjarje ku kryhen krime, ai duhet të ndjekë rekomandimet specifike të punonjësve të policisë në terren, të ruajë me kujdes distancën e sigurt, të mos provokojë pjesëmarrësit në incidente dhe të mos pengojë punën e policisë. Qasja në vendin e krimit sigurohet për të mos cenuar provat. Autoritetet kompetente duhet t'u mundësojnë gazetarëve të kryejnë detyrat e tyre gazetareske nga një pozicion që nuk do të pengojë veprimet e autoriteteve hetuese.

Kur jeni dëshmitar okular i drejtpërdrejtë ose me dijeninë tuaj mund të ndihmoni në zbardhjen e një krimi,

dispozitat për thirrjen dhe pyetjen e dëshmitarëve nga Ligji i Procedurës Penale zbatohen për gazetarin/punonjësin e medias, si dhe për të gjithë qytetarët e tjerë që të paraqitet në fletëthirrje, e nëse ligji nuk e përcakton ndryshe, detyrohet edhe të dëshmojë. Gazetarët dhe punonjësit e mediave, sipas Ligjit për mashtrim penal, nuk bëjnë pjesë në grupin e personave që nuk mund të dëshmojnë ose që përjashtohen nga detyra për të dëshmuar vetëm në bazë të aftësisë së tyre profesionale.

Nëse keni incizime të një ngjarje kriminale, si gazetar keni obligim që t'i njoftoni zyrtarët policorë ose prokurorin publik se keni regjistrime të tilla, dhe nëse ka nevojë të mundësoni përdorimin e regjistrimeve gjatë procedurës. Sidomos kur bëhet fjalë për regjistrimet e bëra gjatë ngjarjeve masive: garat sportive, tubimet publike dhe protestat ku përshkallëzohen reagimet e dhunshme, në rast të përdorimit të mundshëm të armëve të zjarrit ose instrumenteve të tjera të rrezikshme, regjistrimet mund të shërbejnë për të kuptuar plotësisht ngjarjen, kontrole të drejtpërdrejta dhe identifikim të autorëve të një krimi. Gjatë procedurës mund të thirret si dëshmitar edhe personi që i ka ofruar këto incizime, nëse për këtë ka arsye të arsyeshme.

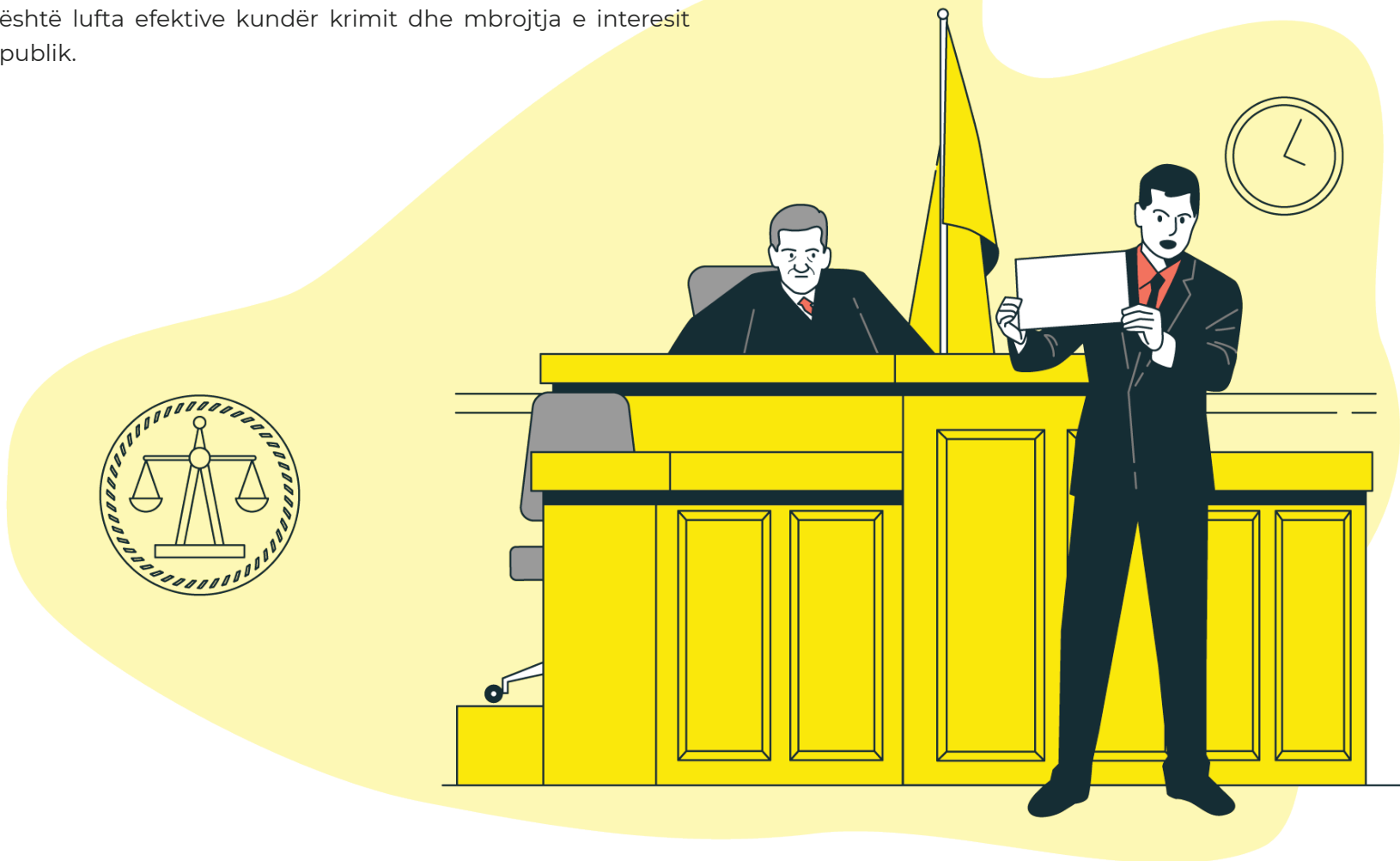
Mbroni procedurat e mëtejshme dhe prezumimin e pafajësisë gjatë publikimit të informacionit.

Publikimi i informacionit dhe njohurive për një krim të kryer duhet të jetë i kujdesshëm në mënyrë që zbulimi të mos shkaktojë asgjësimin e provave që mund të përdoren në rrjedhën e mëtejshme të procedurës, duke kompromentuar hetimin apo krime të reja. Kodi Penal në nenin 2 parashikon detyrimin e drejtpërdrejtë të medias për të respektuar parimin e prezumimit të pafajësisë, që nënkupton se personi i akuzuar për një krim do të konsiderohet i pafajshëm derisa fajësia e tij të përcaktohet me vendim gjyqësor të formës së prerë. Deklaratat publike për procedurën në vijim nuk guxojnë të cenojnë të drejtat e të akuzuarit dhe viktimës, si dhe pavarësinë dhe paanshmërinë gjyqësore. Këto detyrime nuk janë në kundërshtim me të drejtën për informim në kohë dhe objektiv të publikut.

Mbrojtja e burimeve që zbulojnë informacion indirekt për një krim.

Sipas Ligjit për Procedurën Penale, me vendim gjykatë nuk mund të merren shënimet për faktet të bëra nga gazetarët dhe redaktorët e tyre në mediat e informimit publik nga burimi, raportues dhe të dhënat për të cilat ata kanë mësuar gjatë punës së tyre dhe që janë përdorur gjatë redaktimit të mjeteve të informimit publik, që janë në zotërim të tyre ose në redaksinë ku janë të punësuar. Askush nuk mund ta detyrojë gazetarin të zbulojë burimin nga e ka marrë in-

formacionin. Megjithatë, gazetarët dhe autoritetet hetuese duhet të bashkëpunojnë sepse qëllimi i tyre i përbashkët është lufta efektive kundër krimit dhe mbrojtja e interesit publik.

FORMAT E PRESIONEVE

FYERJE, SHPIFJE, PRESION, KËRCËNIM DHE FRIKËSIM

Garancitë themelore për lirinë e shprehjes dhe pavarësinë e mediave, përveç Kushtetutës, janë të incorporuara në Ligjin për Media dhe në disa ligje të tjera. Në fund të vitit 2022, Kuvendi i RMV-së miratoi Ligjin e ri për Përgjegjësinë Civile për Fyerje dhe Shpifje, i cili në masë të madhe e zvogëloi masën e dëmit jomaterial që gazetarët, redaktorët, zëvendësit e tyre dhe personat juridikë – mediat, nëse paraqiten si pala e paditur - duhet të paguajnë nga një padi për shpifje. Mundësia e padive joparimore dhe keqdashëse, sidomos të ngritura nga pushtetarët, është e kufizuar, të njëjtave do t'i referohemi më në detaje më poshtë në tekst.

Në vitin e kaluar 2023, sipas të dhënave të marra nga Gjykata Themelore Civile Shkup më 31.12.2023, numri i padive për shpifje dhe fyerje është zvogëluar dhe numri i përgjithshëm është 19. Në vitet e fundit, me disa përjashtime, paditë për shpifje dhe fyerje nuk shkaktojnë presion mbi gazetarinë profesionale. Në vitin 2012, për shembull, kur kjo vepër u dekriminalizua, ishin 330 procese gjyqësore dhe në vitet në vijim, numri u ul ndjeshëm: në 2016 ishin 40, në 2017 ishin 39 dhe në 2020 33 raste, në të cilat njëra palë është gazetar

apo media. Por në vitin 2022, numri i padive për shpifje dhe fyerje u rrit, kështu që numri total i çështjeve aktive në të cilat njëra palë është gazetar apo media, u rrit në 54, për dallim prej vitit 2021, kur ishte 20.²⁸

Paditë për shpifje kundër gazetarëve dhe mediave mund të paraqesin rrezik për sigurinë e gazetarëve, pra për statusin e tyre social-ekonomik dhe sigurisht që paraqesin rrezik për imazhin. Megjithatë gazetarët, veçanërisht gazetarët investigativë, nuk mund të shmangin plotësisht rrezikun e padive për shpifje, ka ende masa që ata mund të zbatojnë në punën e tyre për të minimizuar rrezikun.

Rekomandime për të reduktuar rrezikun e padive për shpifje:²⁹

- Ndiqni parimet dhe praktikën e mira gazetareske sipas Kodit të Gazetarëve të Maqedonisë.³⁰
- Jini të plotë, të drejtë dhe të saktë në atë që publikoni, citoni me kujdes burimet dhe citimet tuaja, regjistroni bisedat – me pëlqimin paraprak – kurdoherë që është e

mundur, mos formuloni deklaratat në atë mënyrë që të krijoni implikime që nuk keni ndërmend ose nuk keni prova për t'i mbështetur ato.

- Jini të vetëdijshëm për atë që thoni dhe thoni vetëm atë që mund të provoni, kontrolloni saktësinë e pohimeve dhe shmangni paqartësitë.
- Mbani shënime për kërkimin tuaj dhe dokumente të tjera. Nëse dëshironi të bëni një deklaratë potencialisht të fortë për një kompani ose individ, duhet të jeni në gjendje të provoni se deklarata juaj është e vërtetë dhe bazuar në fakte, të mbledhni prova sa herë që është e mundur.
- Nëse regjistrimet përfshijnë regjistrim audio ose video, është e rëndësishme të merrni pëlqimin e tyre të shprehur, me shkrim, përveç nëse me regjistrimin tuaj mund të dëshmoni një interes të lartë publik.
- Gjithmonë verifikoni informacionin tuaj dhe përdorni burime të besueshme. Mos supozoni automatikisht se diçka e shkruar diku tjetër është e saktë.
- Mos harroni se ju mund të jeni përgjegjës për ribotimin e një deklarate shpifëse. Pra, kini kujdes kur bëhet fjalë për përsëritjen e akuzave.

28 Spirovski, Milan, Treguesit për shkallën e lirisë së mediave dhe sigurinë e gazetarëve për vitin 2023 dhe raport narrativ mbi sigurinë e gazetarëve për vitin 2023. SHGM 2024

29 GIGN, Një udhëzues gazetari për të shmangur paditë dhe rreziqet e tjera ligjore <https://bit.ly/4cpGKog>

30 SHGM, Kodi i Gazetarëve të Maqedonisë 2001 <https://znm.org.mk/kodeks-na-novinarite-na-makedonija/>

- Nëse jepni mendimin tuaj personal për diçka, bëni të qartë se është vlerësimi juaj subjektiv dhe se është shprehur me mirëbesim.
- Nëse jeni në dyshim nëse një përmbajtje e caktuar mund të përmbajë elemente shpifjeje, ndihma ligjore e SHGM përfshin, ndër të tjera, këshilla ligjore me një vlerësim nëse përmbajtje të caktuara mediatike mund të përmbajnë shpifje.

Shpesh, për shkak të ekspozimit publik të profesionit të tyre dhe pikëpamjeve që ata i paraqesin publikut, vetë gazetarët bëhen viktimë të shpifjeve dhe ofendimeve. Është e rëndësishme të dallohen këto raste nga veprat penale për rrezikimin e sigurisë së gazetarëve. Domethënë, fyerja dhe shpifja i drejtohen drejtpërdrejt viktimës me identitet të konstatuar ose pa mëdyshje të dukshme. Në të njëjtën kohë, autori me dashje bën pretendime përçmuese, poshtëruese ose krejtësisht të pavërteta, për të përçmuar dhe dëmtuar nderin dhe reputacionin e gazetarit konkret.³¹ Në raste të tilla, gazetarët duhet të kërkojnë mbrojtje në procedurat civile-juridike.

Forma të tjera të kërcënimeve verbale dhe frikësimit prekin në një masë më të madhe gazetarët femra, të cilat nga ana

e tyre janë objektiv i sulmeve të tilla, veçanërisht përmes hapësirës online. Problem me zgjidhjen pozitive të rasteve të tilla dhe dënimin e sulmuesve ishte interpretimi i nenit 144 të Kodit Penal “Rrezikimi i sigurisë”. Praktika tregoi se autoritetet ligjzbatuese rrallëherë i ndoqën autorët në detyrë zyrtare me arsyetimin se një krim i tillë ndiqet me padi private, sepse kërcënimet nuk përmbanin kërcënim të qartë për kryerjen e një krimi të dënueshëm me burg më shumë se pesë vite.

PADITË STRATEGJIKE KUNDËR PJESËMARRJES PUBLIKE (PADITË SLAPP)

Akronimi “SLAPPs” ose padi strategjike kundër pjesëmarrjes publike përkufizohet si padi që përdoren për të heshtur dhe ngacmuar kritikët, duke i detyruar ata të shpenzojnë para për t’u mbrojtur nga këto padi të pabaza. Autorët e padeve të tilla nuk shkojnë në gjykatë për të kërkuar drejtësi. Përkundrazi, këto padi kanë për qëllim të frikësojnë ata që nuk pajtohen me to ose me veprimet e tyre duke shteruar burimet financiare të të pandehurit. Këto padi janë efektive sepse edhe një padi e pabazë mund të marrë vite dhe shumë burime financiare për t’u mbrojtur. Për t’i dhënë fund ose parandaluar një proces gjyqësor të tillë, ata që fla-

³¹ Ligji për përgjegjësinë civile për fyerje dhe shpifje (Gazeta Zyrtare e RMV-së Nr. 251/22)

sin për çështje me interes publik shpesh pranojnë të hesh-tin, të kërkojnë falje ose të “korrigjojnë” deklaratat e tyre.³²

Qëllimi i parë dhe themelor i ngritjes së padisë strategjike kundër pjesëmarrjes së publikut është raskapitja financia-re e të pandehurit, i cili mund të jetë ose jo gazetar, jo rrallë herë këto padi janë të drejtuara edhe ndaj zyrtarëve pub-likë, personave me ndikim nga sfera politike dhe e bizne-sit. Përmes frikës së raskapitjes financiare të të pandehur-it, padi të tilla synojnë ta pengojnë atë të vazhdojë të flasë për temën për të cilën është paditur. *SLAPP-të synojnë të shterojnë burimet e të pandehurve, duke përfshirë motivi-min për të vazhduar punën në një histori të caktuar, projekt ose mbledhjen e informacionit në mënyrë që të tregtohet më tej në publik.*³³

Paditë strategjike kundër pjesëmarrjes së publikut mund të jenë penale, civile apo edhe administrative, domethënë ato paraqesin rrezik për sigurinë e gazetarëve si nga pikëpamja penale ashtu edhe nga ajo civile.

Në të gjithë praktikën gjyqësore maqedonase mund të gje-jmë një numër të madh të padive për shpifje të ngritura

kundër gazetarëve, veçanërisht pas dekriminalizimit të këtyre akteve në vitin 2012 me miratimin e Ligjit për përgjegjësi ci-vile për fyerje dhe shpifje (LPCFSH) (Gazeta Zyrtare e RMV nr. 251/2022) nga 22.11.2022). Procedurat e tilla kërkojnë një shumë jashtëzakonisht të lartë të dëmshpërblimit si karak-teristikë e parë dhe kryesore për një padi civile që të përfshi-het brenda kornizës së SLAPP. Një karakteristikë e dytë është se paditësi në shumë raste është zyrtar publik apo ish-zyrtar, politikan, biznesmen i famshëm, personazh i pushtetshëm etj., dhe jo gjithmonë të paditurit janë gazetarë. Në praktikën

32 Projekti i Pjesëmarrjes Publike, Çfarë është SLAPP? <https://anti-slapp.org/what-is-a-slapp>

33 Dr. Aleksov, Zharko, MSc Haxhi-Zafirov, Zharko, ANALIZA - Si të arrijmë mbrojtje më efektive nga paditë strategjike kundër pjesëmarrjes publike (SLAPP)?, SHGM, Fondi Global i Mbrojtjes së Medias së UNESCO-s (GMDF) https://znm.org.mk/wp-content/uploads/2024/02/MK_Analiza-SLAPP-02-12-1.pdf

gjyqësore të Maqedonisë së Veriut ka raste kur personi i cili flet për tema me interes publik dhe për punën e organizatave që kryejnë veprimtari publike dhe financohen nga buxheti i shtetit, paditet nga ato organizata dhe nga personat e autorizuar në to. Pozitive në këtë drejtim është miratimi i Ligjit të ri, me të cilin kompensimi maksimal i dëmit jomaterial të shkaktuar nga fyerja apo shpifja për gazetarin, redaktorin dhe personin juridik, është kufizuar në 400, 2000 dhe 5000 euro. Ky amendament ndikon pozitivisht në zbutjen e efektit të padive civile ndaj gazetarëve, veçanërisht padive keqdashëse që kërkojnë një masë të lartë dëmshpërblimi.

Konkluzioni në të cilin mund të arrijmë është se çdo padi e ngritur kundër një gazetari ndikon negativisht në gjendjen psiko-fizike, sjell frikë dhe pasiguri, ndikon potencialisht në gjendjen socio-ekonomike të gazetarëve dhe rrjedhimisht në sigurinë e përgjithshme. Për shkak të rrezikut të padive SLAPP, shteti është i detyruar të marrë masa specifike në formë të ndihmës ekonomike, juridike dhe sociale për viktimat e padive të tilla. Në këtë moment, Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë ofron ndihmë juridike falas që mbulon shpenzimet e avokatit për mbrojtjen dhe përfaqësimin në procedurat e ngritura nga paditë SLAPP, si dhe ndihmë psikologjike për gazetarët e viktimizuar me konsultime falas me profesionistë në fushën e psikologjisë dhe psikiatrisë.

NGACMIMI NË VENDIN E PUNËS

Përmirësimi i sigurisë së përgjithshme të gazetarëve përfshin në mënyrë të pashmangshme mbrojtjen e të drejtave të punës duke forcuar dinjitetin dhe të drejtat e gëzuara në vendin e punës. Në vendin tonë, ngacmimet në vendin e punës duke përfshirë ngacmimet psikologjike dhe gjinore janë probleme serioze që mund të ndikojnë në mjedisin e punës dhe shëndetin mendor të punonjësve, përfshirë gazetarët dhe punonjësit e medias. Këto forma abuzimi mund të manifestohen në mënyra të ndryshme dhe të kenë pasoja të rëndësishme negative në jetën personale dhe profesionale të gazetarëve.

Ngacmimi në vendin e punës shpesh mund të rezultojë në:

- Uljen e produktivitetit dhe cilësisë së punës.
- Rritjen e stresit dhe ankthit tek gazetarët.
- Shfaqjen e mundshme të sëmundjeve psikosomatike si pasojë e stresit.
- Aftësinë e reduktuar për të hulumtuar dhe raportuar për tema të ndjeshme për shkak të frikës nga pasojat.

- Demotivim dhe humbje të interesit për profesionin.
- Rritje të shkallës së shterimit profesional dhe ndryshimit të karrierës.
- Rënien e cilësisë së përmbajtjes gazetareske, e cila ndikon drejtpërdrejt në informimin publik.

Rekomandime për mbrojtjen e gazetarëve dhe punonjësve të medias nga ngacmimet në vendin e punës:

- Edukimi i punëtorëve dhe punëdhënësve për njohjen dhe trajtimin e mobingut dhe ngacmimit.
- Krijimi i mekanizmave të qartë dhe efikas për raportimin dhe përpunimin e rasteve të ngacmimit.
- Mbështetja dhe mbrojtja e viktimave përmes ndihmës psikologjike dhe ligjore.
- Promovimi i kulturës së respektit dhe mirësjelljes në vendin e punës.

Lidhja e kontratave kolektive në sektorin privat të medias është e një rëndësie thelbësore, me të cilën duhet të zgjidhet një pjesë e madhe e problemeve urgjente me të cilat përballen sot gazetarët, montazherët, kameramanët, redaktorët dhe punonjësit e tjerë të medias. Një propozim

i tillë buron nga viti 2015 me draft propozimin e përgatitur nga Sindikata e Gazetarëve dhe Punëtorëve Mediatik të Maqedonisë.³⁴ Projekt propozimi për marrëveshje kolektive në industrinë e medias propozon pagë minimale për gazetarin, propozohet që media të paguajë gjobën e gazetarit që ka kaluar shkallët e redaktorit, mekanizma për mbrojtje nga puna gjatë pushimeve vjetore si dhe mekanizmat për mbrojtje kundër mobingut strukturor.

34 Kontrata kolektive e degës për gazetarë dhe punonjës të medias, SPGPM 2015 <https://bit.ly/3x2x6sQ>

DE-PËRSHKALLËZIMI DHE MEKANIZMAT PËR ZGJIDHJEN JO TË DHUNSHME TË KONFLIKTEVE

Siguria e gazetarëve dhe punonjësve të medias është e një rëndësie kritike, veçanërisht kur ata janë në terren duke mbuluar ngjarje që mund të përshkallëzohen në konflikt. Ka disa metoda dhe forma të de-përshkallëzimit që gazetarët mund të përdorin për të zvogëluar rreziqet dhe për të qëndruar të sigurt:

1. Teknikat e komunikimit

Dëgjim aktiv: Dëgjimi pa ndërprerje dhe me interes për atë që po thotë bashkëbiseduesi ndihmon në uljen e tensionit. Kjo tregon respekt dhe gatishmëri për të kuptuar.

Komunikimi i qartë dhe i qetë: Shmangni një ton agresiv ose provokues. Përdorni një zë të qetë dhe të matur dhe mesazhe të qarta për të shmangur keqinterpretimet.

Bërja e pyetjeve të hapura: Kjo ndihmon për të kuptuar bashkëbiseduesin dhe për të demonstruar një interes të vërtetë për mendimin dhe ndjenjat e tij

2. Qëndrimi fizik dhe gjestet

Qëndrimi jo agresiv: Mbani duart tuaja të dukshme dhe shmangni gjestet agresive. Qëndroni në një distancë të mjaftueshme në mënyrë që bashkëbiseduesi të mos ndihet i kërcënuar.

Kontrolli i gjuhës së trupit: Krahët e ulur dhe një qëndrim i relaksuar ndihmojnë në krijimin e një atmosfere të relaksuar.

3. Planifikimi dhe përgatitja

Hulumtoni kontekstin dhe historinë e situatës ose ngjarjes që po mbulon. Kjo ndihmon për të parashikuar burimet e mundshme të konfliktit.

Përgatituni me një plan emergjence dhe sigurohuni që jeni të informuar për daljet më të afërta të sigurta dhe vendndodhjet e shërbimeve të sigurisë.

4. Siguria dixhitale

Në rastet e kërcënimeve ose ngacmimeve online, shmangni komunikimin me provokatorët. Përdorni bllokimin dhe raportimin e përmbajtjeve fyese, provokuese dhe kërcënuese në mediat sociale.

Mbrojtja e privatësisë: Kufizoni informacionin në lidhje me vendndodhjen tuaj dhe informacionin personal në internet për të shmangur rreziqet fizike dhe të tjera.

5. Mbështetje profesionale

Puna në grup: Puna në ekip dhe komunikimi i vazhdueshëm me kolegët dhe redaksinë mund të ofrojnë siguri shtesë.

Mbështetje nga redaksia: Media ku punoni duhet të ofrojë trajnime për menaxhimin e konflikteve dhe të ketë politika të qarta për të mbrojtur gazetarët.

6. Mbështetje emocionale dhe psikologjike

Vetëkontrolli: Mësoni teknikat e vetëkontrollit si frymëmarrja e thellë dhe pushimet mendore për të mbajtur qetësinë në situata stresuese.

Mbështetje psikologjike: Kërkoni mbështetje nga profesionistë ose kolegë për stresin post-traumatik ose ankthin e lidhur me punën.

Aplikimi i këtyre metodave mund të zvogëlojë ndjeshëm rrezikun e përshkallëzimit të konfliktit dhe të sigurojë mbrojtje më të mirë për gazetarët në punën e tyre. Sigurohuni që të jeni të informuar mirë dhe të përgatitur për çdo situatë në mënyrë që të ruani sigurinë dhe profesionalizmin tuaj.

STANDARDET DHE PRAKTIKAT NDËRKOMBËTARE PËR SIGURINË E GAZETARËVE

DOKUMENTE TË RËNDËSISHME NGA KËSHILLI I EVROPËS (KE)

Rekomandimi CM/Rec(2016)4³⁵ i Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës ka për qëllim mbrojtjen e gazetarëve dhe aktorëve të tjerë të medias. Objektivi kryesor i këtij rekomandimi është të forcojë masat për të mbrojtur lirinë e shprehjes dhe për të siguruar një mjedis të sigurt dhe të favorshëm për gazetarët.

Disa nga pikat kryesore të rekomandimit janë:

- 1. Parandalimi i kërcënimeve dhe dhunës:** Shtetet anëtare duhet të miratojnë masat e duhura për parandalimin dhe mbrojtjen nga kërcënimet dhe dhuna e drejtuar ndaj gazetarëve.
- 2. Mbrojtja përmes legjislacionit:** Normat ligjore duhet të sigurojnë mbrojtjen e gazetarëve nga kërcënimet dhe dhuna. Është e nevojshme të sigurohet që të gjitha rastet e dhunës ndaj gazetarëve të hetohen, ndiqen penalisht dhe sanksionohen në mënyrë efektive.

35 Këshilli i Evropës, Rekomandimi CM/Rec(2016)4 <https://bit.ly/3RpCSeQ>

3. Sigurimi i një mjedisi të sigurt: Qeveritë duhet të krijojnë dhe promovojnë një mjedis të sigurt në të cilin gazetarët dhe aktorët e tjerë të medias mund të bëjnë punën e tyre pa frikë nga dhuna ose frikësimi gazetarët.

4. Bashkëpunimi ndërkombëtar: Shtetet anëtare duhet të bashkëpunojnë me organizatat dhe organet ndërkombëtare për mbrojtjen e gazetarëve. Ai përfshin shkëmbimin e informacionit dhe praktikave të mira për parandalimin dhe trajtimin e sulmeve ndaj gazetarëve.

5. Monitorimi dhe raportimi: Është e nevojshme krijimi i mekanizmave të monitorimit dhe raportimit për sulmet dhe kërcënimet ndaj gazetarëve.

Ky rekomandim thekson se mbrojtja e gazetarëve është thelbësore për ruajtjen e shoqërive demokratike dhe garantimin e të drejtës së publikut për informim. Këshilli i Evropës u bën thirrje shteteve anëtare të zbatojnë këto masa dhe të forcojnë përpjekjet për të mbrojtur gazetarët dhe liritë e medias.

Më 5 prill 2024, Komiteti i Ministrave të Këshillit të Evropës miratoi **Rekomandimin CM/Rec(2024)2**³⁶, për të kundërshtuar Paditë Strategjike kundër Pjesëmarrjes Publike (SLAPPs) të cilat janë padi që përdoren si mjet për ngacmimin ose frikësimin e të pandehurve me qëllim të parandalimit, pengimit, kufizimit ose ndëshkimit të lirisë së shprehjes për tema me interes publik.

Disa nga masat kryesore që shtetet nënshkruese duhet të marrin janë:

Forcimi i kornizave ligjore dhe politike:

Zhvillimi dhe miratimi i legjislacionit që do të sigurojë mbrojtje strukturore dhe procedurale kundër SLAPP-ve.

Futja e mjeteve ligjore për mbrojtjen dhe kompensimin e viktimave të SLAPP-ve.

Mbështetje për viktimat:

Ofrimi i ndihmës financiare dhe juridike për viktimat.

Krijimi i mekanizmave për mbështetjen dhe mbrojtjen e viktimave.

Rritja e ndërgjegjësimit:

Zbatimi i programeve edukative dhe trajnuese për profesionistët ligjorë, gazetarët, aktivistët dhe publikun e gjerë.

36 Këshilli i Evropës, Rekomandimi CM/Rec(2024)2 <https://bit.ly/4bmNbaL>

Rritja e ndërgjegjësimit për efektet negative të SLAPP-ve në lirinë e shprehjes dhe pjesëmarrjen e publikut.

Transparenca dhe monitorimi:

Marrja e masave për transparencë në proceset dhe vendimet lidhur me SLAPP-të.

Monitorimi dhe raportimi i rasteve SLAPP dhe efektiviteti i masave të marra.

Bashkëpunimi dhe koordinimi:

Incourajimi i bashkëpunimit ndërkombëtar për parandalimin dhe zgjidhjen e SLAPP-ve ndërkufitare.

Koordinimi ndërmjet organizatave të ndryshme qeveritare dhe joqeveritare për zbatimin e rekomandimeve.

DOKUMENTE MË TË RËNDËSISHME NGA KOMBET E BASHKUARA (OKB)

Plani i Veprimit i Kombeve të Bashkuara për Sigurinë e Gazetarëve dhe Çështjen e Mosndëshkimit³⁷, miratuar në vitin 2012, është një nismë globale që synon mbrojtjen e gazetarëve dhe luftimin e mosndëshkimit për krimet e kryera kundër tyre. Ky plan identifikon strategjitë dhe masat kryesore që duhen marrë nga shtetet, organizatat ndërkom-

bëtare dhe shoqëria civile për të siguruar një mjedis të sigurt dhe të lirë mediatik.

Aspektet kryesore të Planit të Veprimit:

1. Krijimi i një mjedisi të sigurt për gazetarët:

Rekomandon miratimin e ligjeve dhe rregulloreve të përshtatshme që mbrojnë gazetarët dhe lirinë e medias.

Përfshin masa për parandalimin e dhunës, kërcënimeve dhe frikësimit ndaj gazetarëve, veçanërisht në zonat e konfliktit.

2. Lufta kundër mosndëshkimit:

Bën thirrje për hetime dhe ndjekje efikase të të gjitha rasteve të dhunës dhe vrasjeve të gazetarëve.

Incourajon bashkëpunimin ndërmjet shteteve për të shkëmbyer informacion dhe praktika të mira në trajtimin e mosndëshkimit.

3. Promovimi i ndërgjegjësimit dhe edukimit:

Thekson rëndësinë e edukimit të publikut, policisë dhe autoriteteve gjyqësore për rëndësinë e lirisë së medias dhe mbrojtjen e gazetarëve.

Përfshin organizimin e fushatave dhe trajnimeve për ndërgjegjësimin për problemet me të cilat përballen gazetarët.

4. Bashkëpunimi dhe koordinimi ndërkombëtar:

37 Kombet e Bashkuara (OKB), Plani i Veprimit për Sigurinë e Gazetarëve dhe Çështja e Mosndëshkimit <https://www.unesco.org/en/safety-journalists/un-plan-action>

Inkurajon veprimet e koordinuara në nivel global, rajonal dhe kombëtar ndërmjet aktorëve të ndryshëm, duke përfshirë qeveritë, organizatat ndërkombëtare, shtëpitë media-tike dhe organizatat joqeveritare.

Parasheh vendosjen e mekanizmave për monitorim të rregullt dhe raportim të progresit në zbatimin e masave.

5. Mbështetje për gazetarët:

Ofron mbështetje dhe ndihmë për gazetarët në rrezik, duke përfshirë ndihmën juridike, masat mbrojtëse dhe programet e zhvendosjes emergjente.

Plani i Veprimit i OKB-së synon të krijojë një kornizë globale që do të forcojë përpjekjet për të mbrojtur gazetarët dhe për të siguruar që krimet kundër tyre të mos mbeten pa u ndëshkuar. Përmes kësaj nisme, Kombet e Bashkuara synojnë të promovojnë një mjedis të lirë dhe të sigurt mediatik, i cili është thelbësor për ruajtjen e demokracisë dhe të drejtave të njeriut.

PLATFORMAT PËR LIRINË E MEDIAS DHE SIGURINË E GAZETARËVE DHE PUNONJËSVE TË MEDIAS

Një platformë rajonale për mbrojtjen e gazetarëve në Ballkan, e cila synon të përmirësojë nivelin e sigurisë së gazetarëve dhe të promovojë lirinë e medias në Evropën Juglindore, u krijua në vitin 2016 me mbështetjen e Komisionit Evropian. Projekti u zhvillua nga gjashtë organizata rajonale gazetareske në përgjigje të kufizimeve në rritje ndaj lirive të medias duke krijuar një rrjet joformal dhe për të ndërtuar kapacitetet e tyre për monitorimin e nivelit të lirive të medias dhe sigurisë së gazetarëve duke krijuar një bazë të dhënash online të sulmeve ndaj gazetarëve.³⁸

Çfarë ofron platforma SafeJournalists.net:

Rrjet rajonal: Platforma u krijua nga një rrjet rajonal i organizatave gazetareske dhe mediatike nga Ballkani, me qëllim bashkëpunimin dhe shkëmbimin e informacionit për kërcënimet dhe sulmet ndaj gazetarëve.

38 Platforma rajonale për mbrojtjen e gazetarëve në Ballkan <https://safejournalists.net/>

Monitorim dhe raportim: Platforma mbledh të dhëna për incidentet që lidhen me sigurinë e gazetarëve dhe liritë e medias. Këto të dhëna analizohen dhe përdoren për të krijuar raporte që nxjerrin në pah kërcënimet dhe tendencat kryesore në rajon.

Mbështetje për gazetarët: Platforma ofron forma të ndryshme mbështetjeje për gazetarët që përballen me kërcënime ose sulme. Kjo përfshin ndihmë juridike, këshilla dhe mbështetje në rast situatash emergjente.

Rritja e ndërgjegjësimit: Platforma punon për të rritur ndërgjegjësimin për problemet me të cilat përballen gazetarët në Evropën Juglindore. Kjo arrihet përmes fushatave, paraqitjeve publike dhe bashkëpunimit me organizatat ndërkombëtare.

Sigurimi i burimeve: Platforma ofron burime të ndryshme, duke përfshirë udhëzime, raporte dhe dokumente ligjore që mund t'i ndihmojnë gazetarët të kuptojnë dhe mbrojnë të drejtat e tyre.

Analiza dhe raporte: Platforma publikon rregullisht raporte dhe analiza që nxjerrin në pah problemet kryesore me të cilat përballen gazetarët në rajon, si dhe rekomandime për përmirësimin e sigurisë dhe lirisë së mediave.

SafeJournalists.net është një nismë e rëndësishme për të mbrojtur dhe mbështetur gazetarët në Evropën Juglindore. Nëpërmjet punës së saj në monitorimin, raportimin dhe ofrimin e mbështetjes dhe burimeve, platforma kontribuon në përmirësimin e sigurisë së gazetarëve dhe promovimin e lirisë së medias në rajon.

Platforma për promovimin e mbrojtjes së gazetarisë dhe sigurisë së gazetarëve³⁹ është një nismë e Këshillit të Evropës, e krijuar për të përmirësuar mbrojtjen e gazetarëve dhe për të promovuar sigurinë e punonjësve të medias në të gjithë Evropën.

Objektivat dhe funksionet e platformës:

Monitorimi i kërcënimeve dhe sulmeve: Platforma mbledh dhe publikon informacione rreth incidenteve që përfaqësojnë kërcënime ose sulme ndaj gazetarëve dhe organizatave mediatike. Kjo përfshin sulme fizike, frikësim, kërcënime ligjore që kufizojnë liritë e medias dhe lloje të tjera presioni.

Bashkëpunimi dhe informimi: Platforma punon në bashkëpunim me organizatat partnere që janë aktive në fushën e lirisë së medias dhe sigurisë së gazetarëve.

39 Këshilli i Evropës, Platforma për Promovimin e Mbrojtjes së Gazetarisë dhe Sigurisë së Gazetarëve <https://fom.coe.int/en/accueil>

Këta partnerë përfshijnë organizata të gazetarisë ndërkombëtare dhe kombëtare, organizata të të drejtave të njeriut dhe organe të tjera përkatëse.

Të dhëna të disponueshme për publikun: Platforma ofron një bazë të dhënash të disponueshme publikisht me informacion mbi incidentet që lidhen me sigurinë e gazetarëve. Kjo ndihmon në rritjen e ndërgjegjësimit për problemet me të cilat përballen gazetarët dhe mundëson mbështetje më të gjerë publike për mbrojtjen e tyre.

Informimi i autoriteteve: Informacioni i mbledhur përmes Platformës përdoret për të informuar shtetet dhe organizatat ndërkombëtare, me qëllim marrjen e masave specifike për mbrojtjen e gazetarëve. Kjo përfshin rekomandime për përmirësimin e legjislacionit dhe praktikës që prek liritë e medias.

Raportimi dhe analiza: Platforma publikon rregullisht raporte dhe analiza që nxjerrin në pah tendencat dhe problemet specifike në fushën e sigurisë së medias. Këto raporte ndihmojnë në krijimin e politikave dhe strategjive për mbrojtjen e gazetarëve.

Platforma për promovimin e mbrojtjes së gazetarisë dhe sigurisë së gazetarëve është një mjet i rëndësishëm që përmirëson mbrojtjen e gazetarëve përmes monitorimit, raportimit dhe promovimit të masave specifike për mbrojtjen e tyre. Duke mbledhur dhe publikuar informacione për kërcënimet dhe sulmet ndaj gazetarëve, Platforma kontribuon në rritjen e ndërgjegjësimit dhe veprimit në mbrojtjen e lirisë së medias.

Një tjetër platformë ndërkombëtare për monitorimin e sulmeve ndaj sigurisë së gazetarëve është **Mapping Media Freedom**⁴⁰, e cila siguron dokumentacion të incidenteve në të gjithë Evropën kur cenohet siguria gazetareske.

Përveç kësaj, platforma ofron të dhëna statistikore multimediale të ndara sipas llojit të sulmit, llojit të sulmuesit, vendit (shtetit) ku ndodhi incidenti, etj.

40 Mapping Media Freedom <https://www.mappingmediafreedom.org/>

SHTOJCA 1: KONTAKTE TË RËNDËSISHME

MINISTRIA E PUNËVE TË BRENDSHME

GOCE ANDREEVSKI

072/912-610

PROKURORIA PUBLIKE E REPUBLIKËS SË MAQEDONISË VERIORE

	TELEFON	E-MAIL
Biljana Arsovska , shefe e Departamentit për Marrëdhënie me Publikun në PPMV	071/215-783	biljana02@gmail.com press@jorm.mk
PP Dejan Petreski , PTHP Shkup - prokuror publik për monitorimin e rasteve lidhur me sigurinë e gazetarëve	075/265-168	petreski001@gmail.com
PP Irena Atanasovska , PTHP Manastir - prokurore publike e emëruar për monitorimin e rasteve lidhur me sigurinë e gazetarëve	075/292-128	irena.d.atanasovska@gmail.com
PP Nina Dimitrieska , PTHP Tetovë – prokurore publike për monitorimin e rasteve lidhur me sigurinë e gazetarëve	070/551-068	nina_serafimovska@yahoo.com
PP Tatjana Kacarova , PTHP Shtip - prokurore publike për monitorimin e rasteve lidhur me sigurinë e gazetarëve	076/304-149	tatjanakacarova@yahoo.com

BIBLIOGRAFIA

1. Trpevska, Snezhana, Statusi profesional dhe të drejtat e punës së gazetarëve dhe punëtorëve mediatik, SPGPM; RESIS, Mars 2024 <https://bit.ly/45JRk7k>
2. Spirovski, Milano, Treguesit për shkallën e lirisë së mediave dhe sigurinë e gazetarëve për vitin 2023. dhe një raport narrativ dhe një raport mbi sigurinë e gazetarëve për vitin 2023. SHGM 2024
3. Dr. Aleksov, Zharko, MSc Haxhi-Zafirov, Zharko, ANALIZA - Si të mbrohemi në mënyrë më efektive kundër padive strategjike kundër pjesëmarrjes publike (SLAPP)?, SHGM, GlobalMediaDefenceFund i UNESCO-s (GMDF) https://znm.org.mk/wp-content/uploads/2024/02/MK_Analiza-SLAPP-02-12-1.pdf
4. David Bevan, Cadre Consultants, Safety Handbook for Journalists, European Federation of Journalists (EFJ) 2023 <https://europeanjournalists.org/safety4journalists/ebook/pre-assignment-planning/threat-model/>
5. Kodi Penal ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006,

7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14, 28/15, 14 14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 97/17, 248/18 dhe 36/23)

6. Ligji për përgjegjësinë civile për fyerje dhe shpifje (Gazeta Zyrtare e RMV-së nr. 251/22)
7. Ligji për procedurë penale ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 150/2010; nr. 100/12 dhe nr. 198/18)

BURIMET E INTERNETIT

1. <https://znm.org.mk/povreda-na-novinari/> "Rastet e shkeljes së të drejtave të gazetarëve ndër vite", qasur më 10 qershor 2024
2. SHGM, Përfitimet e Anëtarësisë <https://znm.org.mk/stan-clen/#1588750937106-8b8d6915-6c62>, qasur më 5 qershor 2024
3. SHGM, Protokollin për Sigurinë e Gazetarëve (me fokus te gazetaret femra) në internet, 12.2022 <https://bit.ly/3Vx-UkyV>, qasur më 5 qershor 2024
4. SHGM, SHGM dhe Ministria e Brendshme me protokoll për sigurinë e gazetarëve në internet 22.03.2022 <https://bit.ly/4b4Wf3S>, qasur më 5 qershor 2024

5. SHGM; Memorandum i nënshkruar me Ministrinë e Brendshme për sigurinë e gazetarëve 29.12.2017. <https://bit.ly/3XuLwfN>, qasur më 5 qershor 2024
6. SHGM, Është nënshkruar memorandum bashkëpunimi ndërmjet SHGM-së dhe Këshillit Gjyqësor-Mediatik më 24.02.2023. <https://bit.ly/3VynPR9>, qasur më 5 qershor 2024
7. SHGM, Kodi i Gazetarëve të Maqedonisë 2001 <https://znm.org.mk/kodeks-na-novinarite-na-makedonija/>, qasur më 5 qershor 2024
8. Procedura për raportimin e krimit në Prokurorinë Publike, qasje në <https://jorm.gov.mk/postapka-za-prijavu-vane-krivichno-delo/>, qasur më 17 qershor 2024
9. GIGN, A Journalist's GuidetoAvoidingLawsuitsandOther-LegalDangers <https://bit.ly/4cpGKog>, qasur më 5 qershor 2024
10. PublicParticipation Project, Whatis a SLAPP? <https://anti-slapp.org/what-is-a-slapp>, qasur më 11 qershor 2024
11. Kontrata kolektive e degës për gazetarët dhe punonjësit e medias, SPGPM 2015 <https://bit.ly/3x2x6sQ>, qasur më 10 qershor 2024
12. Këshilli i Evropës, Rekomandimi CM/Rec(2016)4 <https://bit.ly/3RpCSeQ>, qasur më 24 qershor 2024
13. Këshilli i Evropës, Rekomandimi CM/Rec(2024)2 <https://bit.ly/4bmNbaL>, qasur më 24 qershor 2024
14. Kombet e Bashkuara (OKB), Plani i Veprimit për Sigurinë e Gazetarëve dhe Çështjen e Mosndëshkimit <https://www.unesco.org/en/safety-journalists/un-plan-action>, qasur më 17 qershor 2024
15. Platforma rajonale për mbrojtjen e gazetarëve në Ballkan <https://safejournalists.net/>, qasur më 14 qershor 2024
16. Këshilli i Evropës, Platforma për promovimin e mbrojtjes së gazetarisë dhe sigurisë së gazetarëve <https://fom.coe.int/en/accueil>, qasur më 21 qershor 2024
17. Mapping Media Freedom <https://www.mappingmediafreedom.org/>, qasur më 22 qershor 2024

www.znm.org.mk